

Bílé Karpáty

Biele Karpaty

2/2008

Časopis moravsko-slovenského pomezí

Z obsahu:

* Mikroregiony Bílých Karpat * Rozjímání o jízdě králu

* Cena pro Mirka Janíka * Geologie Bílých Karpat

Poděkování

Toto číslo časopisu Bílé – Biele Karpaty je poslední, za které odpovídá Hana Poková jako šéfredaktorka. Působila v této mnohdy nevděčné a časově náročné funkci tři roky a svou práci zvládla výborně, o čemž vypovídá i dobrá kvalita jednotlivých čísel časopisu. Chtěl bychom jí tímto za její práci, kritické stylistické připomínky a jazykovou úpravu textů poděkovat a zároveň jí popřát hodně úspěchů v další kariéře.

Redakce

Rozhovor s ředitelem Nadace Partnersství Mirkem Kundratou přinášíme na str. 2-3.

V tomto čísle se dozvíte zajímavé informace o geologii Bílých Karpat (str. 18) a o bradlech Bílých Karpat (str. 16).

Přední strana obálky: Voskovka lišková
(Hygrocybe cantharellus)

Zadní strana obálky: Podzimní úroda

Obsah

Úvodník	
Senoseč	1
Náš rozhovor	
Rodák nejen volbou	2
Akce v Bílých Karpatoch / Akce v Bílých Karpatech	
Akce v Bílých Karpatech září-prosinec 2008	4
V Korytné uklízeli svět; Jablečný víkend popáté	5
Když se řekne Bílé Karpaty	6
Rozjímání o jízde králů	7
Další „zelené“ vzdělávání na Zlínsku	8
Naše mikroregiony	
Mikroregiony čerpají evropské peníze	9
Mikroregion Bílé Karpaty	10
15 rokov STUŽ Biele Karpaty	11
Galerie Joži Uprky	11
Ekoškola o rok dále	12
Cena pro Mirka Janíka	13
Výukový koš	13
Malované Karpaty	14
Recenze	
Horňácké slavnosti 1957-2007; Proměna kulís venkovského života	15
Správy zo Správy / Zprávy ze Správy	
Bielokarpatské bradlá	16
Je toto ochrana přírody?	17
Geologie Bílých Karpat	18
Poděkování	19
Louky potřebují zvláštní péči	20
Vylepšená stránka KOZA	20
Pohádka	
O hloupé mouše; O hladové mouše	22
Česko-slovenský slovníček	
Nábytek	23
Bořetice + Ústie nad priehradou = krajšie Biele/Bílé Karpaty	23
Pro chytré děti	24

Bílé - Biele Karpaty - časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s., Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Bílé Karpaty (Veselí nad Moravou) ve spolupráci se Správou CHKO Biele Karpaty (Nemšová) a Správou CHKO Bílé Karpaty (Luhačovice).

Spolufinancováno z prostředků UNDP-GEF v rámci projektu „Zachování biologické rozmanitosti trvalých travních porostů v pohorí Karpat v České republice prostřednictvím cíleného využití nových zdrojů financování Evropské unie“.

Kontaktní adresy:

VIS Bílé Karpaty, o.p.s.

Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel.: 518 322 545
e-mail: visbk@bilekarpaty.cz
Hana Poková

Správa CHKO Biele Karpaty

Trenčianska 31
914 41 Nemšová
e-mail: sylva.mertanova@sopsr.sk
Sylva Mertanová

Redakce: Pavel Bezděčka, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Sylva Mertanová, Marie Petru, Hana Poková, Věra Pospíšilíková, Petr Silinták

Fotografie a kresby: Jan W. Jongepier (titulní a zadní strana, str. 12, 21), Michal Hájek (str. 1), archiv Miroslava Kundraty (str. 2, 3), Elen Sladká (str. 4), Martin Štecher (str. 5), Anna Stránská (str. 5), Karel Ovesný (str. 6, 9), Lenka Ullipová (str. 7), Archiv Centra Veronica Hostětín (str. 8, 13), Hana Poková (str. 11, 13), Vladimír Šácha (str. 14), archiv rodiny Dohnalovy (str. 14), Sylva Mertanová (str. 16), archiv SCHKO Biele Karpaty (str. 17, 23), Miloslav Žmolík (str. 18, 19), Ivana Jongepierová (str. 20), Pavel Bezděčka (str. 22).

Grafika a sazba: Jana Hajduchová

2. číslo ročníku 2008 vychází v srpnu 2008

Tištěno na recyklovaném papíře.

Reg. č. E 7428, ISSN 1211 - 3638, Ročník XIII, číslo 2, náklad 1300 ks, cena 25 Kč, 25 Sk

Tisk: Agentura NP, Staré Město u Uherského Hradiště

Senoseč

„Napiš tam, že senoseč na Kopanických ještě neskončila. Ještě je pořád co kosit,“ radil mi místní sedlák Ota. Zdálí zavála osvěžující vůně deště. Monika ladila housle na zítřejší pochovávaní kosa a vymýšlela litanie. Na Hutích je dokoseno. Svažitě druhově bohaté louky na sesuvných svazích, protkané vývěry podzemní vody a remízky, se ukázaly ve své nahotě.

„Tady je to samá zgrapa a močál. Ti Kvókalé moseli mít těžký život. To kromě vás nikdo jiný kosit nebude,“ říká Ota. Má pravdu. Při kosení se tu bořiváme do bahna, kloužeme s kosou ze svahů a taháme těžké plachty naložené senem. Kvůli vzácným druhům, pamětníkům dávných světlých lesů a prastarých luk. Nebo jen kvůli senoseči? Nebo za vše může místní genius loci?

Každý rok přijede na senoseč i někdo nový. „To existuje obor fyziologie buňky? To se někdo tak úzce specializuje?“ diví se Blekin, matador zdejších senosečí, bývalý divadelník, nyní dispečer kamionové přepravy.

„Představ si, že specializuje. Jsou lidi, co se celý svůj život zabývají třeba dvoumilimetrovými šneky v bažinách. Celý den je studují a v noci se jim o nich zdává. Občas jdou s kolegy na pivo a mluví při tom zase o těch šnecích.“

„Tím chceš říct, že svět se pomalu rozpadá na takové atomární subkultury?“

„Asi tak.“ Vlečka se pomalu naplnila.

Po obědě si matadoři chladili nohy v potoce. Vydal jsem se za nimi pro inspiraci, protože se chystám napsat úvodník o poetice senoseče. Jak se louka při senoseči rychle mění. Kosa ukrájí po centimetrech porost, dotkne se každého stébla, obnaží skryté kopečky a sníženiny. Jak se společenstvo rostlin na louce mění, mění se i vůně pokosené trávy, celé svahy se postupně obnažují, objevují se houby, ptačí hnízda i drobné rostlinky dosud skryté ve vegetaci. Procházíme krajinou, mizíme za kopečky. Svištění kos splyvá v jednu hudbu, sekáče pohání jakási neviditelná síla, až na louce zbývá poslední kousek neposečené trávy. Nastává kouzlo posledního pokosu. Pak pijeme vodu z pramenů, ležíme v zavadařící trávě a sklizení sena nám připadá neskutečně vzdálené. Další dny svahy hnědnou, čerstvé seno omamuje a začíná každoroční kolotoč euforií a skepsí. Kolik toho stihneme sklídit z luk, než přijde další bouřka? Není pak krásnějšího pohledu na svět, zbarvený

kovově modrými odstíny bouřkových mraků, než z odjíždějící vlečky sena. Pro takové imprese jsem si šel rozpáleným senným prachem dolů k potoku. Jenže dva týdny nepřetržitě dřiny na senoseči, na místě tak záhadně umístěném mimo čas a prostor, člověka mění. Z vleček sena chodíme rovnou do potoka, pak kohni a klahvi, do spacáků a ráno zase na louky. Hrubneme, vzdalujeme se životu tam kdesi venku, tvoříme si svůj jazyk, své tradice, své mýty a pověsti. Když se večer šepí a vylétávají první netopýři, ožívá i kdysi utonulý mokřadní dědek Gabriel a za zlověstných zvuků puštíků číhá na kořist. Je to tu zvláštní místo. Prý se tu občas potuluje duch starého Machaly, chodí po loukách a dívá se, jestli tu senoseč děláme dobře.

Naše atomární subkultura milovníků senoseče sedí bez hlesu u potoka a upije pivo. Poetika zůstává nevyslovena.

„Tady dělám práci, která má smysl. V práci ne,“ říká náhle Blekin. Mluví o smyslu. Nevím, jestli tuší, že naše louky ocení jen nepočetná subkultura specialistů a pár místních blouznivců. Úvodník se mi vzdaluje. Ukončujeme hovor a připravujeme se na výheň tam za břehovým porostem. Brzo to tady letos skončí. Páteční ráno bude kalné, tiché a trochu vyprahlé. Svitání se bude urputně zařezávat do našich těl poházených na pokosených loukách. Náhle bude po všem a my se probudíme do normálního světa a odjedeme pryč, tam kdesi ven. Odjedeme s bolestí v zádech, s kůží ztrápenou od hmyzu a sena a s neurčitým výrazem ve tváři. Ostrov sklizených luk zůstane za námi jako magická zóna, které se nelze bránit, jen poddat.

„Takové místo jinde na světě není.“

Neuvěřitelně krásné a neuvěřitelně škaredé. Člověk tu potlačuje svoje ego,“ říká matador Blekin a dodává, že příští rok už nepřijede.

„Měl bych zůstat s manželkou, jet s ní na dovolenou a dělat na svém,“ říká a neví, že magické zóně neunikne.

„Co to píšeš?“ ptá se mi za zády jakýsi hlas tam z venku.

„Pojednání o senoseči.“

„A napsals, že louky jsou evropsko-sibiřským fenoménem a že nejsou tam, kde pravidelně nemrzne, a není tedy potřeba seno na zimu? A psals o tom, jak kosení exportuje živiny z louky a jak brání hromadění opadu? A jak oslabuje dominanty?“

„No, ani ne.“

„A kam to vlastně píšeš? Bílé Karpaty? Čte to někdo? A má to nějaký dopad?“

Ten velký bratr za zády je úsměvný. Co já vím, třeba má. Třeba přijede příští rok i někdo nový.

Michal Hájek
Hluk

Rodák nejen volbou

Jednou z výrazných osobností neziskového sektoru v oblasti životního prostředí je Miroslav Kandrata (52). Vystudoval geografii na přírodovědecké fakultě dnešní Masarykovy univerzity v Brně, to ho také přivedlo k problematice ochrany přírody. Pomáhal zakládat Veronicu, Tradice Bílých Karpat, v současné době působí jako ředitel Nadace Partnerství a předseda správní rady Nadace Veronica, je také členem Rady vlády pro nevládní neziskové organizace (NNO).

Odkud se vzalo Vaše napojení na Bílé Karpaty?

To, odkud pocházíme, v jaké rodině jsme vyrůstali a jak jsme prožili dětství, zcela zásadně ovlivňuje náš život. Já jsem nejdůležitější léta prožil v Hostětíně, někde dál jsem se dostal maximálně na školních výletech nebo později s kamarády na gymnáziu v Uherském Brodě a samozřejmě pak při studiu na univerzitě. Když si uvědomuji, co mě nejvíc ovlivnilo, byli to moji rodiče, moje dětství na hospodářství, vesnice, učitelé. Rád vzpomínám na hostětínskou jednotřídku, která zanikla, když můj ročník dokončil čtvrtou třídu.

Myslíte, že je svět dnešních dětí tak výrazně odlišný?

Naše děti s námi od malička cestovaly po celém světě, ale když se

dívám zpátky, nijak jim to nezávidím. V dnešním otevřeném světě přehlceném informacemi a příležitostmi jsou daleko důležitější integrita osobnosti a hodnotová orientace, které si odnášíte z domova, a ty vám cestování nebo luxus života ve městě samy o sobě nezajistí. Naši „dědáčkové“ se ostatně také toulali po světě jako miškáři či tesaři, aby přinesli na grunt hotové peníze, které v málo úrodném podhůří Bílých Karpat vždycky chyběly. Ale až když se sešli u některého z nich doma v kuchyni nebo v hospodě, ty příběhy si vyprávěli (a my je hltali s otevřenými ústy), teprve v té pospolitosti gazdů, přibuzných a rodáků jejich zážitky dostávaly rámeček a smysl.

V čem vidíte nejvýraznější rozdíly?

Naše generace narozená na počátku násilné poválečné kolektivizace zemědělství má jakési historické privilegium. Zažili jsme poslední dozvuky tradiční vesnice a rolnických technologií založených na lidské a zvířecí práci, používaných po staletí. Za našeho života došlo k totální proměně životního stylu, úrovně, mobility, technologií... Jsme asi poslední, kdo ještě na moravském venkově jako děti pomáhal svázat seno na žebříkách, skládat snopy ručně pokoseného obilí do kupek, otesávat trámy širočinou. Za našeho dospívání se všechny ty součásti pvozů, koňské sekačky či hrabačky postupně překládaly až někde do kouta. Dřevěný strojní park skončil přes cirkulárku v kamnech a ten

Mirek Kandrata

železný ve šrotu. Kolik ale zajímavých a krásných kovářských prvků bylo spojeno s těmi pvozky a dřevěnými stroji! Ty nám vždycky bylo líto vyhodit.

Čím jsou Bílé Karpaty podle vás výjimečné?

Karpaty jsou specifické svým geniem loci, přírodní, ale hlavně kulturní historií a pestrostí, která se vnějšmu světu ukazuje zejména ve vzácně zachovaných tradicích a folklóru. Obrovská pestrost na malém území. Už jsem kdysi v tomto časopise psal, že podle mne je kulturní sounáležitost obyvatel k přírodnímu (geomorfologickému) celku Bílých Karpat složitější než třeba u Valachů k Beskydám. Je to dáno i daleko velkou pestrostí etnografických mikroregionů v Bílých Karpatech, které spolu historicky přišly pramálo do styku. Místní trhy ve Valašských Kloboukách, v Uherském Brodě, Veselí nad Moravou, Strážnici či v Pováží přirozeně přitahovaly obce ze svého spádového území. Je skutečností, že rodák z Poteče v severní části Bílých Karpat má daleko blíže k Valachům z Rožnova než k Hornákům z Velké nad Veličkou.

Není to jenom pohled zevnitř?

Bílé Karpaty přirostly tolik k srdci nejenom rodákům. Kolik lidí z celé republiky i ze zahraničí si zamilovalo Hornácko, Kapanice, Dolňácko a pravidelně se tam vrací!

Můj kolega a přítel Antonín Buček, brněnský rodák, dnes docent lesnické fakulty Mendelovy univerzity, propadl Hornácku a už v osmdesátých letech

S rodinou na běžkách

v nočních disputacích při víně a muzice vášnivě obhajoval termín „rodák volbou“.

A v čem vidíte lidská specifika?

Bílé Karpaty mají štěstí v množství aktivních občanských sdružení a občanském životě vůbec – to jim mohou jiné části republiky závidět. Kontinuita, tradice i vliv křesťanské víry a také odlehlost od center moci zmírily vliv devastujícího poválečného období na život bělokarpatských obcí. Jde o to, aby veřejná správa, ale i podnikatelé a neorganizovaní jednotlivci tyto občanské aktivity co nejvíce podporovali.

Politici mají často tendenci organizovanou občanskou společnost podceňovat, nebo jí dokonce brát jako konkurenci svému politickému mandátu. Pramení to spíše z jejich lidské nezralosti a ochuzuje to možnost lepšího využití lidského potenciálu pro rozvoj regionu.

Navštívili jste při svých cestách místa s podobným charakterem jako Bílé Karpaty?

Letos na jaře jsem navštívil několik anglických národních parků. Jsou to de facto naše chráněné krajinné oblasti – kulturní krajina s přírodními prvky zasluhujícími ochranu, ale snad ještě víc než u nás jde o biotopy podmíněné a ovlivňované po staletí a tisíciletí lidskou činností. Měl jsem možnost mluvit s řadou lidí ze správy anglických parků. Jejich finanční možnosti i personální obsazení jsou jinde sice lepší než u našich správ CHKO, nicméně podstatný je rozdíl v nastavení jejich role.

Zatímco u nás je státní ochrana přírody chápána spíše jako „resortní bič

Fašankáři u Kundratů v Hostětíně

a úřad“ na dodržování zákona o ochraně přírody a krajiny, management britských národních parků se chová jako regionální agentura pro udržitelný rozvoj. Pomáhá sedlákům, obcím či podnikatelům připravovat nejnужnější projekty nejen pro údržbu chráněných území, ale např. také pro rozvoj turistiky nebo v poslední době i pro úspory energie nebo využívání obnovitelných zdrojů. Národní parky se s podporou britské veřejnosti staví odpovědně k problému klimatických změn a jsou ochotny diskutovat i o tak výrazných dominantách, jako jsou větrné elektrárny, pokud to akceptuje místní

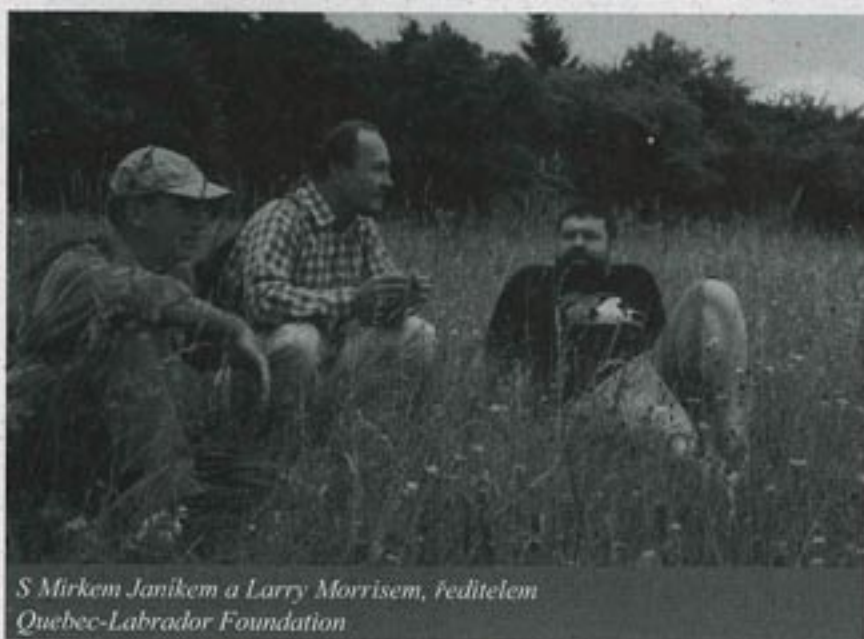
komunita. Věcná debata na toto téma u nás chybí.

Ale tady také existují aktivity zaměřené na rozvoj regionu...

Ano. V devadesátých letech jsme trochu předběhli dobu, když jsme zakládali sdružení Tradice Bílých Karpat s tou vizí, že bude podporovat marketing místních produktů, které vycházejí z místního přírodního a kulturního bohatství a přispívají k udržitelnému rozvoji Karpat. Dnešní celosvětový boom návratu k místním produktům jenom potvrzuje správnou intuici. Ať už přes zdravé potraviny, nebo přes odpovědnost za ekologickou stopu své spotřeby, začínají se dnešní konzumenti ptát, odkud jídlo na jejich stůl pochází; zda je z čistého kraje, zda do něho zemědělci nespali pytle chemikálií, či zda netočilo přes půl zeměkoule. Podobně jako v Anglii brzy uvidíme v jídelničce lepších restaurací vedle značky Bío také osvědčení o původu i počet kilometrů, který musela potravina absolvovat, než se k vám dostala na stůl.

Toto je trend i šance pro Bílé Karpaty. Vyžaduje samozřejmě daleko větší vzepjetí, vízi a velkorysou spolupráci mnoha partnerů. Lidé i organizace sdružení v Tradicích Bílých Karpat jsou připraveni, aby tuto příležitost pomohli veřejné správě i podnikatelům využít.

Věra Pospíšilíková

S Mirkem Janikem a Larry Morrisem, ředitelem Quebec-Labrador Foundation

Akce v Bílých Karpatech září-prosinec 2008

Hodonínsko

13. září: Strážnice, náměstí – Strážnické vinobraní: celodenní vinařská slavnost (tel. 518 334 762, www.straznice.cz)

27.-28. září (od 10:00 hod.): Tvarožná Lhota, salaš – Oskorušobraní: jarmark řemesel, soutěže, vyjíždky na koních (tel. 518 337 008, 724 162 265)

26. říjen: Tvarožná Lhota – Zavírání salaše Travičná, sázení stromků do přírody (tel. 518 337 008, 724 162 265)

22. listopad (19:30 hod.): Strážnice, Kulturní dům Strážničan – Hudecký večer Slávka Volavého (tel. 518 334 762, www.kd-straznice.cz)

13. prosinec: Strážnice, Kulturní dům Strážničan – Folklorní vánoční koncert (tel. 518 334 762, www.kd-straznice.cz)

Uherskohradištsko

6. září: Dolní Němčí – Vaření trnek a lidový jarmark

7. září: Starý Hrozenkov – Hody s dožínkami

21. září: Uherský Brod – Den otevřených památek a Den Uherskobrodská: prohlížení památek s průvodcem, soutěž s projíždkou vláčkem, jarmark lidových výrobků, kulturní program (www.ub.cz)

28. září: Hostětín – Jablečná slavnost s čerstvým moštem, jablečnými moučníky, řemeslným jarmarkem, programem pro děti i dospělé, tombolou a večerním koncertem (tel. 572 630 670, www.hostetin.veronica.cz)

18.-19. říjen: Hostětín – Relaxační víkend pro ženy s programem zaměřeným na ekologii, zdravý životní styl a na rukodělné aktivity (tel. 572 630 670, www.hostetin.veronica.cz)

8.-9. listopad: Hostětín, Centrum Veronica – oslava Světového dne pasivních domů (tel. 572 630 670, www.hostetin.veronica.cz)

22. listopad (od 18:00 hod.): Strání, sál Dvůrany – V. Setkání harmonikářů a heligonkářů (tel. 572 695 240)

23. listopad (od 18:00 hod.): Strání, restaurace na Huti – Předvánoční výstava perníků, adventních a vánočních dekorací (tel. 572 695 240, 602 601 696, www.strani.cz)

24.-30. listopad: Uherské Hradiště / Uherský Brod – Týká se to také tebe: festival filmů a videoprogramů, přednášky, semináře, konference, výstavy, umělecké pořady (tel. 572 430 422, 602 722 778, www.kkuh.cz/slavnosti_festivaly/tsstt.php)

28. listopad: Uherský Brod, Masarykově náměstí – Kateřinský jarmark: rukodělné výrobky, kulturní program, rozsvícení vánočního stromu (www.ub.cz)

26. prosinec (17:00 hod.): Strání, kostel Povýšení Sv. Kříže – Štěpánské koledování: folklorní vystoupení s vánoční a kolednickou tematikou (tel. 572 695 240, 602 601 696, www.strani.cz)

Zlínsko

12.-14. září: Luhačovice – Písní a tancem: mezinárodní festival dětských folklorních souborů (tel. 577 132 341)

20. září: Brumov-Bylnice, Městské muzeum – Den železnice: výtvarná soutěž, zahradní železnice, hudební vystoupení (tel. 577 330 138, www.brumov-bylnice.cz)

5. prosinec: Luhačovice – Vánoční řemeslný jarmark (tel. 577 132 341)

6. prosinec: Valašské Klobouky – Valašský mikulášský jarmek: lidové tradice, zvyklosti, ukázky starodávných řemesel, obchůzky mikulášských skupin, cimbálová muzika a soubory z Valaška, Slovácka a Slovenska; jehněčí steaky, klobásky, vdolečky, frgále, kyselica, pravá valašská slivovička (tel. 577 311 150, infocentrum@mu-vk.cz)

13. prosinec: Brumov-Bylnice – Předvánoční jarmark lidových řemesel, výstava a ochutnávka vánočního cukroví, kulturní program (tel. 577 330 138, www.brumov-bylnice.cz)

26. prosinec: Pozlovice – Štěpánský běh a pochod: běh v centru obce, výšlap na Komonec (tel. 577 132 341)

V Korytné uklízeli svět

Mezinárodní kampaň Clean Up the World (Uklidme svět) má dlouholetou tradici. V letošním roce se uskutečnil již 16. ročník a každoročně se do akce zapojí asi 35 milionů dobrovolníků z více než 100 zemí světa. Smyslem akce však není pouze uklízet, ale přimět lidi k zájmu o jejich okolí, ve společné věci zaangažovat různé zájmové skupiny a nasměrovat je k aktivnímu postoji.

O tom, že se připojují také pomocníci u nás, se mohl přesvědčit každý, kdo 11. a 12. dubna zavítal do Korytné. Úklidovou akci pořádalo občanské sdružení Jasenka s občanským sdružením Ketc a na pomoc přizvali opravdu kdekoho – Základní a Mateřskou školu v Korytné,

Sbor dobrovolných hasičů, Myslivecké sdružení Hluboček, Sokol, dechovou

hudbu Korytňanku, turistický oddíl mládeže Nivnice a další dobrovolníky. Celkem se zapojilo přes 160 lidí, kteří nejsou lhostejní k životnímu prostředí, ve kterém žijí. Celkem bylo sesbíráno více než 13 tun odpadu. Uklidme svět v Korytné zaštiťovali pan Jiří Pavlica a obec Korytná.

Martin Štecher
Korytná

Jablečný víkend popáté

Centrum Veronica v Hostětíně připravuje letos na 28. září pátou Jablečnou slavnost. Každý rok přichází řada příznivců této akce pomoci s přípravou nedělní slavnosti. Tento rok je čeká příjemné překvapení.

Ty, kteří se rozhodnou přijet a pomoci, Veronica odmění nabídkou pobytu v Hostětíně od čtvrtka (25. září) večer až do neděle večer. Kromě tradiční pomoci se slavností (sobota a neděle) a práce v zahradě a v sadu (sobota) bude pro ně připravený odpočinkový a hravý program (čtvrtek večer a pátek). Ubytování a strava bude pro ně zdarma.

Veronica bude také vděčná za nedělní pomoc při samotné slavnosti. Pokud máte chuť, můžete pomoci

i vy, např. s následujícími činnostmi:

- prodej občerstvení,
- prodej vstupenek na koncert,
- prodej čerstvé tlačené šťávy a sušeného ovoce,
- zabezpečení řízeného parkování,
- prodej literatury,
- fotografování,
- organizování výstavy jablečných moučků.

Program Jablečné slavnosti by organizace ráda oživila novými aktivitami pro děti i dospělé. Pokud tedy máte jakýkoliv nápad, který byste zároveň rádi realizovali (divadlo, hry, žonglování, umělecké aktivity apod.), neváhejte se nám ozvat.

Kontakt: Hana Němcová, tel. 572 630 670, e-mail: hana.nemcova@veronica.cz.

Jan W. Jongepier

Když se řekne Bílé Karpaty

Do konce 70. let minulého století bylo docela jasné, co myslíme názvem Bílé či Biele Karpaty: pohoří v jižní části česko-slovenského pomezí. V současnosti však existuje již několik správních celků a organizací, které mají ve svém názvu „Bílé Karpaty“, a často jsou díky tomu zaměňovány. Proto zde nabízíme malou bělokarpatskou prohlídku.

Podle většiny starších map a atlasů se rozprostírá pohoří Bílé Karpaty zhruba od Sudoměřic a Skalce na jihozápadě po Valašské Klobouky a Púchov na severovýchodě. Situace v severovýchodní části pohoří však není úplně jasná, hranice mezi Bílými Karpaty a Javorníky nejsou ostré. Severozápadní okraj tradičně vede po linii Uherské Hradiště – Bojkovice – Valašské Klobouky. Na jihovýchodě ohraničuje pohoří řeka Váh.

CHKO

První nové územní celky s jménem Bílé či Biele Karpaty vznikly v roce 1979, kdy byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast Biele Karpaty, a roku 1980, kdy přibyla Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty. V obou případech nepokryly tyto CHKO celé bělokarpatské pohoří. Ty části, které postrádaly „ochranné“ parametry, nebyly zahrnuty. Na Slovensku byla vykrojena zejména níže položená, intenzivně obhospodařovaná území v Pováží, na moravské straně se podobně vyčlenilo širší pásmo od řeky Moravy na východ a od Olšavy na jih a území mezi Lipovem a Velkou nad Veličkou. Naopak do moravské CHKO byla začleněna část Vizovických vrchů, aby zahrnovala i lázně Luhačovice. Toto území však čistě geograficky ani geologicky do Bílých Karpat nepatří.

V roce 1996 vyhlásilo UNESCO Biosférickou rezervaci Bílé Karpaty. Aby nenastal zmatek, byla její plocha vymezena úplně totožně s územím CHKO.

Příroda

Čeští fytogeografové, kteří studují rozšíření rostlin, rozlišují dvě oblasti: Bílé Karpaty stepní (úpatí mezi Sudoměřicemi a Bojkovicemi) a Bílé Karpaty lesní (vyšší polohy od Radějova

po Brumov-Bylnici), do které patří i část Vizovických vrchů severně od Olšavy mezi Uherským Hradištěm a Slavičínem. Na Slovensku vnímají botanikové podobný rozdíl mezi teplejší a sušší (Južné Biele Karpaty) a chladnější, vlhčí částí území (Severné Biele Karpaty). Hranice mezi nimi vede údolím Drietomice.

Ochránci přírody nedávno vyhlásili další cenné území, pro které neměli lepší název než Bílé Karpaty. Jedná se o území, které je součástí evropské soustavy Natura 2000 (evropsky významná lokalita EVL, tzv. „naturové území“), které dostalo kód CZ0724090; zabírá téměř 15 tisíc ha a rozkládá se z větší části na území CHKO Bílé Karpaty od Radějova po Žitkovou.

Regiony, organizace

Kromě uvedených geografických celků existují i některé organizace působící ve zdejších regionu, které mají Bílé Karpaty ve svém názvu. Jedná se o celkem tři regiony a pak ještě 6 různých organizací.

Euroregion Bílé-Biele Karpaty, neziskové sdružení založené v roce 1999, má členy v celém Zlínském a Trenčianském kraji, a tak hodně překračuje hranice bělokarpatského pohoří. Naopak moravský Mikroregion Bílé Karpaty působí jen v části pohoří – sdružuje 9 obcí mezi Dolním Němčím a Starým Hrozenkovem. Slovenský Mikroregion Zdroje Bielych Karpát je o něco větší, patří do něj 14 obcí na obou stranách údolí řeky Váh na severovýchodě. Patří sem tedy i obce mimo Biele Karpaty.

Z ostatních organizací se jedná kromě Správy CHKO Bílé Karpaty se sídlem v Luhačovicích a Správy CHKO Biele Karpaty v Nemšové ještě o čtyři další. Ve Veselí nad Moravou působí hned dvě, a to v jedné budově. Český svaz ochránců přírody, základní organizace 58/06 Bílé Karpaty (zkratka ČSOP Bílé Karpaty) je nevládní, nezisková organizace, která se již 20 let zabývá praktickou ochranou přírody a přírodovědeckým výzkumem. Další veselská organizace se jmenuje Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s. (VIS Bílé Karpaty) a zabývá se ekologickou výchovou i informováním a poradenstvím v oblasti přírody a životního prostředí.

Ve střední části Bílých Karpat se hlásí k Bílým Karpatům ještě dvě organizace. Ing. Milan Drgáč vede Pro-Bio Regionální centrum Bílé Karpaty ve Starém Hrozenkově, které poskytuje veškeré potřebné informace o biologickém a organickém zemědělství. Poslední – Tradice Bílých Karpat – je občanské sdružení se sídlem v Hostětíně, které chce v Bílých Karpatách podporovat místní řemeslné dovednosti a rozvíjet ovocnářství. Také uděluje zemědělcům, řemeslníkům a firmám, kteří tradiční místní produkty vyrábějí, ochrannou známku kvality a původu Tradice Bílých Karpat®.

Na slovenské straně působí už patnáct let regionální odbočka Společnosti pro trvalo udržitelný život Biele Karpaty. Snaží se pomáhat obcím při realizaci nejrůznějších rozvojových projektů, a stála rovněž při založení Euroregionu Bílé-Biele Karpaty.

Jak je vidět, pod pojmem Bílé či Biele Karpaty se může skrývat iedacos – od částí krajiny přes úřady státní správy až

po skupiny nadšenců, kteří Karpatům zasvětili svůj život.

Jan W. Jongepier

Rozjímání o jízdě králů

V povědomí široké veřejnosti je zvyk jízdy králů spojen především s Vlčnovem. Lidé žijící mimo region Slovácka často ani netuší, že družinu krojovaných jezdců chránících svého krále mohou vidět i v Kunovicích, Skoronicích a v Hluku. Možná je to způsobeno rozdílnou mírou medializace, která by se však rozhodně neměla stát kritériem v hodnocení, která z uvedených jízd je lepší či zachovalejší. Sebelepší článek nezachytí atmosféru, která při jízdě králů panuje, a proto je dobré obětovat trochu času a prožít ji na vlastní kůži.

Letos k tomu byly hned tři příležitosti – ve Vlčnově, Kunovicích a v Hluku. Samotným jízdám předcházelo setkání letošních králů u kaple Sv. Antonínka nad Blatnicí. Tato událost však nemá s původním zvykem nic společného a měla spíše za úkol upoutat pozornost potenciálních návštěvníků. Smysl jízdy králů i ostatních lidových zvyků se sice v dnešní době mění, přesto si nemyslím, že právě boj o turisty je pro jejich další zachování to nejdůležitější. Mnohem zásadnější je postoj samotných aktérů.

Původní smysl jízdy králů byl zřejmě rituální. Odráží se v ní iniciační obřad přijímání chlapců mezi muže, oslava svatodušních svátků i pověst o vladaři utkajícím v přestrojení z prohrané bitvy. Těžko říct, jak ji vnímali mládenci před sto lety. Možná to pro ně byla hlavně příležitost, jak pořádně zafrajeřit před děvčicami z dědiny. Nebo to byla ta pravá chvíle k zúčtování všech přespolních křivd a pokusit se ukrást krále ve vedlejší neoblíbené dědině, porvat se a opít pocitem vítězství a hlavně tekutým výkupným v podobě bečky piva nebo vína. Téměř jistě to pro ně byla samozřejmost, bez které si život doma na dědině nedovedli představit, a zřejmě ani moc nepřemýšleli nad jejím hlubším posláním.

Dnes je situace jiná. Tradice, které se snažíme uchovat, vznikly v prostředí zemědělské vesnice a skoro všechny měly vztah k cyklu ročních období. Na zemědělství jsme závislí stále, jenže jeho podoba se za sto let naprosto změnila. Místo oráčů s pluhem

trandí po polích traktory, málokdo si umí z vlastního obilí upéct domácí chléb (raději ho kupujeme pěkně nakrájený a zabalený v supermarketu), a tak není divu, že nám smysl pradávných rituálů uniká. Projevy tradiční kultury se přeměnily především na pódlový folklor, což je vlastně představení orientované na diváky. Opravdu tradičních akcí, kde se návštěvníci mohou stát zároveň aktéry, už mnoho není.

A do které z těchto skupin by se dala zařadit jízda králů? Byla by vůbec nějaká jízda, kdyby nebylo zážitkovitých turistů? Snad. Jak už jsem napsal výše, další osud tradičních zvyků (a tedy i jízdy králů) závisí především postojem nás všech, kteří jsme je po svých předcích zdědili. Globalizovaná společnost nám však nabízí mnohem širší prostor pro kulturní i duchovní vyžití a péče o tradice již není nevědomá samozřejmost. A je vůbec potřebné něco takového zachovávat? Není to jen přežitek? Myslím, že na tyto otázky neexistuje univerzální odpověď.

Čas od času se ptám svých kamarádů a známých, proč se vlastně lidové kultuře věnují. Místo jasné odpovědi se častěji setkávám s pokrčením ramen nebo s rozpačitým popisem vztahu ke krajině a k odkazu předků. Přesto v jejich vztahu k rodišti, kroji a starým zvykům cítím silnou upřímnost. Asi je to hloupost chtít něco takového racionálně zdůvodňovat. Vnitřní prožitek třeba právě z jízdy králů je jen těžko uchopitelný a sdělitelný. A je jedno, zda si ji prožíváte z pohledu účastníka nebo diváka. Ve vnitřních pocitech se tento rozdíl určitě ztrácí. Když jsem přivedl na minulou jízdu králů do Hluku svoji přítelkyni, která pochází z Čech a s živou tradicí se do té doby nesetkala, neubráníla se sízám štěstí. Pohled na družinu jezdců v krojích na omašlených koních, zvuk zvonků, klapot podkovek a donekonečna vyvolávané hýlom, hýlom, to jsou opravdu silné zážitky. Proto se sízy štěstí a hrdošti objevily dokonce i na některých tvářích samotných jezdců na letošní hlucké jízdě králů. Ač to může znít pateticky, myslím si, že právě tyto silně emotivní pocity jsou pravým smyslem jízdy králů v současnosti.

Hlubokých prožitků se nám v dnešní uspěchané době moc nedostává, a tak jsme o mnoho krásného ochuzeni. Proto považuji slzy štěstí na tvářích za mnohem větší ocenění pro jízdu králů než její plánovanou nominaci mezi památky UNESCO.

Vladimír Šácha
Hluk

Další „zelené“ vzdělávání na Zlínsku

Kvalitní život každého z nás závisí na spokojenosti v celé řadě oblastí – s kulturním vyžitím, přírodou, sociálním a ekonomickým zajištěním. Současný svět se rychle mění a s ním rostou i nároky na odborné pracovníky a dobrovolníky v ochraně přírody, protože jednotlivé oblasti jsou úzce propojeny, od dubna 2007 do května 2008 probíhal zatím poprvé v Hostětíně kurz, který měl zájemcům více přiblížit problematiku ochrany přírody.

2. blok: Ochrana přírody a krajinného rázu; související dotační tituly
3. blok: Územní a druhová ochrana přírody
4. blok: Krajina a obnovitelné zdroje energie
5. blok: Protipovodňová ochrana a revitalizace
6. blok: Ekologické zemědělství; přírodě blízké lesnictví
7. blok: Suburbanizace; zapojování veřejnosti do ochrany přírody a krajiny.

Účastníci také řešili otázky praktické ochrany přírody přímo v maloplošném chráněném území, podívali se na příklady úspěšných a neúspěšných krajinných a protipovodňových revitalizací, navštívili solární elektrárnu či se seznámili s životem ekologické farmy. Ale kurz se nechtěl omezit pouze na předávání informací. Bylo snahou vytvořit prostor pro diskusi mezi účastníky a sdílení jejich zkušeností s problémy, které často bývají obdobné. Řešili se také modelové situace, např. uplatňování aktuálního stavebního zákona.

Výuka probíhá v učebně...

Záměrem řešitelského týmu bylo shrnout obecnou problematiku uvedených témat, ale především představit aktuální trendy v daných oborech. Teorie byla doplňována praktickými ukázkami, které zohledňovaly specifika přírody a krajiny Zlínského kraje. Často se diskutovalo o problémech Bílých Karpat, kde se velká část vzdělávacího kurzu odehrávala.

Pilotní program byl připraven v rámci projektu Ochrana přírody a krajiny ve Zlínském kraji, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Projekt rozšířil nabídku dalšího profesního vzdělávání v regionu. Získané výstupy – vytvořený řešitelský i lektorský tým, ověřený sylabus vzdělávacího programu, studijní podklady ad. jsou cenným zdrojem dalších vzdělávacích programů nejen v Centru Veronica Hostětín, které kurz organizovalo a kde jeho velká část probíhala. Případní zájemci o příští kurz s danou problematikou se mohou informovat u organizátorů kurzu: Jana Tesařová, jana.tesarova@veronica.cz, 572 641 855.

**Jana Tesařová, Hostětín
Hana Poková**

Pro zájemce je nyní k dispozici nový studijní podklad. V červnu 2008 vyšel sborník přednášek vzdělávacího programu Ochrana přírody a krajiny ve Zlínském kraji, který připravila ZO ČSOP Veronica na svém pracovišti Centrum Veronica Hostětín.

Tento vzdělávací program je určen zejména odborníkům z úřadů státní správy a samosprávy, členům nestátních neziskových organizací, zástupcům obcí a jejich svazků, kteří mají možnost přenášet získané odborné znalosti a dovednosti do praxe.

Jeho pilotního ročníku se ve školním roce 2007/2008 zúčastnilo celkem 86 osob a proběhl v následujících sedmi blocích:

1. blok: Úvod do ochrany přírody a krajiny ve Zlínském kraji

...ale i v terénu.

Mikroregiony čerpají evropské peníze

Kromě obcí, měst, okresů a krajů existují dnes i územní celky republiky zvané mikroregiony. S tímto novým pojmem se setkáváme čím dál více, především v oblasti cestovního ruchu.

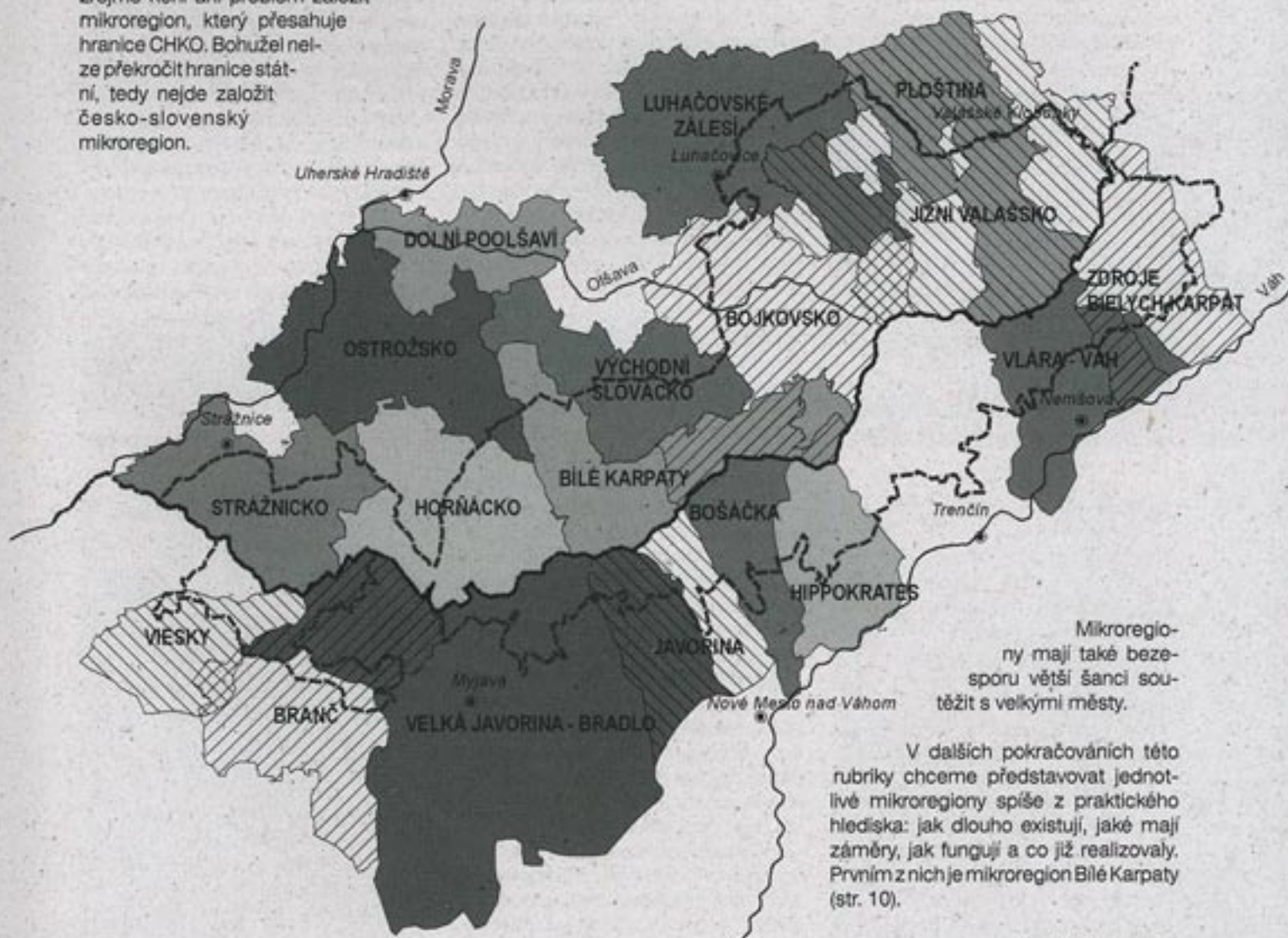
Mikroregiony vznikají od konce minulého století, především však od roku 2000. Jedná se vlastně o dobrovolné sdružení či svaz obcí (s různým počtem obcí). V prostoru Bílých a Bielych Karpat jich dnes existuje přes desítku a čítají od 3 do 21 sdružených obcí, viz i mapa. A protože tyto spolky jsou dobrovolné – jsou založené „odspodu“, hranice mikroregionů mohou zasahovat do dalších samosprávných celků. Některé sdružují obce ve více okresech i krajích a samozřejmě není ani problém založit mikroregion, který přesahuje hranice CHKO. Bohužel nelze překročit hranice státní, tedy nejde založit česko-slovenský mikroregion.

Mikroregiony ani nemají tu stálost v čase, jakou mají např. kraje. Volně vznikají a zanikají a obce se do mikroregionů zapojují a vystupují z nich podle svého rozhodnutí. Nejednou je jedna obec zapojena do dvou i více mikroregionů.

Proč mikroregiony?

Důvody pro vznik jednotlivých mikroregionů jsou různé. Obecný motiv je společné prosazování zájmů a záměrů obcí (stavba komunikace, veřejného vodovodu, plynofikace, ochrana životního prostředí, cestovní ruch atd.). Jako hlavní důvod lze však označit ten, že sdružování obcí do mikroregionů je důležitá podmínka čerpání finančních prostředků ze zdrojů

Evropské unie. Příkladem je program Leader ČR, který v období 2004-2006 českým obcím umožnil realizovat akce ke zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, k posílení místního ekonomického prostředí a zhodnocení místní produkce či přírodních a kulturních zdrojů. Program byl totiž určen mikroregionům o velikosti 10 až 100 tisíc obyvatel, které mají hotovou rozvojovou strategii a kde funguje místní akční skupina (MAS). MAS je skupina aktivních zástupců nejen obcí, ale také podnikatelů, neziskových organizací aj., která pracuje pro jeden nebo častěji více mikroregionů. Jedná se o neziskové sdružení, jehož cílem je rozkvet regionu.

Jan W. Jongepier

Mikroregion Bílé Karpaty

Jedním z nejnovějších členů sítě mikroregionů je mikroregion Bílé Karpaty. Založilo ho v říjnu 2007 devět obcí ve střední Bílých Karpat: Březová, Dolní Němčí, Horní Němčí, Lopeník, Slavkov, Starý Hrozenkov, Strání-Květná, Vápenice a Vyškovec.

Jeho praktický ústřední bod je Místní informační centrum (MIC) v obci Strání, kde má propagaci a akce mikroregionu na starosti Barbora Kubičková, která nám poskytovala většinu informací o mikroregionu. Důvodem výběru MIC Strání byl fakt, že Strání je jediná obec, která informační centrum provozuje. Informační centrum má od dubna letošního roku nové sídlo a sídlí společně s Obecní knihovnou v nově vybudované půdní vestavbě straňanské základní školy.

Webová stránka mikroregionu nabízí řadu informací.

Cestovní ruch

Uvedené obce dříve byly, nebo dodnes jsou členem mikroregionů Uherskobrodsko a Bojkovsko, ale nebyly s jejich činností spokojené. První existuje hlavně na papíře, druhý údajně pracuje dost omezeně a některé obce s ním dále nechtějí spolupracovat. Hlavní důvod vzniku nového mikroregionu však je pozitivní: obce tvoří přirozený celek v podhůří Bílých Karpat (možná s výjimkou Dolního Němčí) a chtějí region společně propagovat v oblasti cestovního ruchu, ale i spolupracovat v oblastech kulturního, hospodářského a sportovního rozvoje.

Propagace znamená zviditelňovat se, a tak se zástupci mikroregionu hned

na začátku tohoto roku zúčastnili veletrhu Regiontour v Brně. Pro návštěvníky se jim již podařilo vyrobit – kromě nového loga – i barevný propagační obal, ve kterém jednotlivé členské obce rozdávaly své letáky. Obal obsahoval kromě základních informací i kalendář nejvýznamnějších akcí na rok 2008.

Region je samozřejmě prezentován i na internetu (www.bile-karpaty.cz), odkud můžete prokliknout na webové stránky jednotlivých členských obcí, nebo prohlédnout kalendář akcí. Stránky jsou ještě ve výstavbě, ale položky Fotogalerie, Aktivity a Služby budou v nejbližší době zprovozněny.

Logo

Pro své zviditelnění potřebuje každý dnešní spolek nějaký sjednocující symbol, znak, moderně řečeno logo. Tento úkol mikroregion nebral na lehkou váhu. Nechal si zpracovat kompletní grafický manuál, ve kterém jsou prvky od prvotního loga v kombinaci s názvy obcí tak, aby ho každá z nich mohla využívat ve svých materiálech. Byl zde navržen mimo jiné i vzhled razítek – kancelářského i upomínkového, také orientační a informační systémy obcí, uvítací cedule, reklamní propagační materiály, vzhled společných propagačních materiálů aj. Konečné logo je stylizovaný strom – jedná se přesněji o dub – na kopcích a bylo již uplatněno na čtyřech letos vydávaných pohlednicích obce Strání.

Vytvořit podobný manuál na slovenské straně bude i hlavní cíl společného projektu se sousedními slovenskými mikroregiony Bošáčka a Javorina, sdružující obce Bošáčka, Bzince pod Javorinou, Haluzice, Dolné Smie, Lubina, Moravské Lieskové, Nová Bošáčka, Trenčianske Bohuslavice a Zemianske Podhradie. Jedná se o tzv. mikroprojekt, který tyto regiony chtějí letos na podzim přihlásit do Operačního programu přeshraniční spolupráce SR-ČR 2007-2013. Jednotlivé obce kolem Velké Javořiny udržovaly již delší dobu kontakty, ale brzy budou mikroregiony kolem nejvyšší hory Bílých Karpat podepisovat oficiální smlouvu o soustavné spolupráci.

Vzdálenějším záměrem je plán na propojení a rozšiřování cyklostezek (spíše vhodné pro horská kola) a hipostezy (neboli koňských chodníků) na obou stranách hranice. Tento projekt je již do

podrobnosti rozpracovaný a přihlášený do Akčního plánu Zlínského kraje.

Fungování

Za uvedenými výsledky musela stát intenzivní práce zástupců sdružených obcí. Bára Kubičková to může potvrdit: „Od loňského října do letošních letních prázdnin se starostové, jako členové správní rady mikroregionu, scházeli každých 14 dní – pokaždé v jiné obci, aby region lépe poznávali. Na svých schůzkách diskutovali o různých praktických věcech a postupně se vynořovala i jejich společná vize.“ Tu lze shrnout asi takto: propagovat mikroregion jako celek po stránce turistického ruchu (ekoturistika, agroturistika), kultury a živých folklorních tradic. A jakou motivaci obce k tomu mají? Slečna Kubičková to říká takto: „Máme tady krásnou, neobjevenou přírodu, kopce, louky a navíc je to krajina bohatá na kulturní tradice – ideální kombinace. O region je potenciálně velký zájem, což zaznamenáváme u nás v infocentru. Je však třeba naši krajinu zpřístupňovat a atraktivit pro návštěvníky. To, co tu nejvíce chybí, jsou kvalitní služby: ubytovací, stravovací, ale i volnočasové. Byli bychom moc rádi, kdyby se i soukromní podnikatelé v našem regionu začali o oblast rozvoje cestovního ruchu, respektive služeb pro něj, více zajímat. Je to dle mého u nás v Bílých Karpatech cesta správným směrem.“

Konkrétní kroky k realizaci vize správní rada začíná zpracovávat v takzvaném strategickém plánu, ve kterém jsou řešeny i oblasti jako hospodářství, infrastruktura a sociální rozvoj. Protože bez rozvojové strategie se žádný pořádný mikroregion neobejde, chce-li dosáhnout svých cílů.

Jan W. Jongepler

Mikroregion Bílé Karpaty

Členské obce: Březová, Dolní Němčí, Horní Němčí, Lopeník, Slavkov, Starý Hrozenkov, Strání-Květná, Vápenice, Vyškovec

Založený: říjen 2007

Kontakt: MIC Strání, Areál ZŠ Strání, Rubanice 877, 687 65 Strání, tel./fax: 572 695 240, e-mail: mic@strani.cz, internet: www.bile-karpaty.cz

Správní rada: starostové členských obcí

Předseda: ing. František Hajduch (starosta obce Dolní Němčí)

Místopředseda: Pavel Mimochoček (starosta obce Strání)

Tajemnice: Barbora Kubičková (MIC Strání)

15 rokov STUŽ Biele Karpaty

Regionálnu odbočku Spoločnosti pre trvalo udržateľný život Biele Karpaty sme založili 11. júna 1993 na prvej bielokarpatskej konferencii v Novej Bošáci na popud predsedov slovenskej a českej Spoločnosti pre trvalo udržateľný život Mikuláša Hubu a Josefa Vavrouška. Naším cieľom bolo prakticky overiť trvalo udržateľný model života a hospodárenia v CHKO Biele Karpaty a vytvoriť miestny tím odborníkov na riešenie problémov regiónu. Ešte pár rokov som nechápala, prečo mi bola daná ich dôvera i členov odbočky viesť ju. O regionálnom rozvoji som nemala ani potuchy, iba dôveru v schopnosti odborného garanta budúcich projektov Viktora Nižňanského i aktuálne sa pridávajúcich regionálnych, nadregionálnych i zahraničných odborníkov.

Postupne som sa naučila „písať“ projekty, byť trpezlivým stredom a niekedy i nárazníkom medzi miestnymi partnermi a odbornými tímami, včas sa stiahnuť a prenechať štafetu druhým. Ani presne neviem, kedy sa zo žiačky stala učiteľka

strategického plánovania, písania, manažmentu a monitoringu projektov. Túžili sme modelovať Biele Karpaty a Biele Karpaty zatiaľ modelovali nás všetkých, ktorí sme sa regionálnych, cezhraničných i medzinárodných projektoch v Bielych Karpatoch a najmä pre Biele Karpaty podieľali. Ale hlavne, všetci sme sa beznádejne do Bielych a samozrejme i Bielych Karpát natrvalo zaľúbili.

Málo organizácií, nielen neziskových, vydrží 15 rokov, málo ľudí vydrží v organizácii 15 rokov. Bielokarpatská odbočka STUŽ za 15 rokov zrealizovala 28 projektov, na ktoré získala z rôznych zdrojov i vlastných spolu 7.416.350 Sk. Dá sa povedať, že na malú neziskovku je to slušné. Kvantita však nehovorí nič o kvalite a v tomto prípade mám na mysli kvalitu ľudí, ktorí venovali realizácii projektov svoj um, zručnosť, trpezlivosť a nádej.

Ak hovorím o ume a zručnosti, mám na mysli všetkých členov odborného tímu z oboch strán hranice, partnerov z QLF - Atlantic Center for the Environment z USA a ich zahraničných odborníkov, z Nadácie

Partnerstwo dla Środowiska z Poľska, z PRO-BIO Šumperk z ČR, prednášajúcich odborníkov na všetkých deviatich bielokarpatských konferenciách a samozrejme koordinátorov zmienených projektov.

Ak hovorím o trpezlivosti, tak mám na mysli miestnych partnerov a starostov z Bielych - Bielych Karpát, ale aj ľudí z verejnej správy, ktorí nám na našej 15-ročnej ceste pomáhali, či sa zúčastňovali na našich aktivitách. K trpezlivým samozrejme zahŕňam aj miestnych lídrov z ostatných kútov Slovenska, Čiech, Poľska, Walesu i Nového Anglicka v USA.

Ak hovorím o nádeji, mám na mysli v prvom rade všetkých donorov a darcov - lebo ich bola nádej, že správnym a účinným spôsobom využijeme zdroje, ktoré nám poskytli. V druhom rade myslím na lektorov Nadácie Partners z Bratislavy - lebo ich bola nádej, že nás niečo naučili a naša, že získané dokážeme používať v praxi. V treťom rade hovorím o nás všetkých, ktorí sme sa počas 15 rokov stretávali, vzdelávali, pracovali a vytvorili priateľské putá - pretavené skutkami v dnes tak vzácnu spoľahlivosť a dôveru - s nádejou, že dokážeme zmeniť život svoj i blížnych.

Ďakujem vám všetkým, s ktorými som mohla chvíľu, s ktorými som mohla dlhšie a s ktorými kráčam od začiatku dodnes, že sa naše cesty stretli.

Dagmar Lišková
Trenčín

Galerie Joži Uprky

Ačkoli se jedná o událost, svým významem daleko přesahující hranice našeho regionu, málokdo z místních ji už zaznamenal.

Od roku 2007 má ve Veselí nad Moravou sídlo Galerie Joži Uprky. Vznikla v roce 1995 v Praze a vloni byla z iniciativy nadace Moravské Slovácko přestěhována do zrekonstruovaných prostor administrativní budovy bývalých veselických železáren. Čtyři sály ve dvou patrech budovy nabízejí k vidění dech beroucí sbírku obrazů malířů Moravského Slovácka.

Návštěvník má možnost zhlédnout na 400 uměleckých děl více než 45 malířů - Joži Uprky, Antoše Froly, Cyrila Man-

dela, Josefa Koudelky, Franty Bezděka, Ludvíka Ehrenhafta, Františka Lejčka, Vladimíra Štěpánka, sochařů Franty Uprky, Velena a dalších.

A galerie dále pokračuje v rozšiřování sbírek. Při svých aktivitách spolupracuje s Národní galerií, státními i soukromými galeriemi, předními odborníky a sběrateli umění v České republice a zahraničí. Kromě budování sbírek provádí také odborné posouzení a ocenění děl Joži Uprky a ostatních výtvarníků Moravského Slovácka.

Galerii můžete navštívit: pondělí-pátek 9-17 hodin, v sobotu 10-17 hodin. Vstup do galerie je zdarma.

Hana Poková

Ekoškola o rok dále

Po dvou letech přípravy dostalo Purkyňovo gymnázium ve Strážnici v červnu 2007 mezinárodní titul Ekoškola. V čem škola ve školním roce 2007/08 postoupila kupředu v oblasti životního prostředí?

Východiskem práce pro „ekotým“ byla doporučení obsažená ve zprávě z auditu, který sdružení Tereza na škole v červnu 2007 velmi pečlivě provedlo. Za rok totiž bude muset škola svůj titul obhájit a musí být poznat další pokrok v ekologizaci školy. Ekotým, složený ze žáků, učitelů a školníka, se tomu věnoval především v prvních měsících minulého školního roku.

Bodování

Tým však zároveň musel bojovat s nevyřešeným problémem: spolužáci ve třídách neudržují pořádek a špatně (nebo vůbec) třídí odpad, pokud nejsou kontrolováni. Proto znovu proběhlo tzv. bodování tříd, přičemž školník a autor tohoto článku namátkově, vždy po ukončení vyučování, obcházejí třídy a posuzují míru pořádku. Přitom se neřadí jen na to, jaký je obsah odpadkových košů – jeden na papír, druhý na smíšený odpad (na chodbách stojí popelnice na plasty). Také počítají, kolik lavic zůstalo nevyklizených, nebo kolik židlí není zvednutých, a pořádek je hodnocen i v šatnách, hlavně podle toho, kolik PET lahví se po nich „válí“. Nejlépe ze všech se chovala kvinta, která za svoji pořádkomilovnost dostala dort a na příští rok si vybojovala jeden školní výlet navíc.

Kromě pořádku se na každoměsíčních schůzkách často diskutoval kritický pohled žáků a učitelů na celý ekologický program. Prý je Ekoškola málo vidět a někteří pořádku tvrdí, že o programu nic neví, i když nástěnka naproti hlavního vchodu pravidelně informuje o ekologických záležitostech. Program má i své internetové stránky (www.ekoškola.ne-e.eu).

Film

Skutečně se nedělo málo. Na podzim se Radek Pšurný spolu s Filipem Ševčíkem z třídy 3.B ujali natáčení instruktážního filmu pro nováčky, tedy pro prváky a žáky primy. Za pomoci mnoha spolužáků se podařilo vytvořit napínavý (ne tak přímo instruktážní) dvacetiminu-

Ekologická poznáváčka

ový film „Ekotrip“, ve kterém dochází k zavraždění „Ekomana“ – postavy, která se ve škole stará o věci, jako je šetření vodou a energií a třídění odpadu. Film má profesionální úroveň a většina žáků a učitelů, kteří ho viděli, ho chválí. Zájem o něj projevil i další ekoškola v Jihomoravském kraji. Vidět ho lze na serveru www.dailymotion.com (do vyhledávače zadejte „Ekotrip“).

Tři akce

V průběhu školního roku 2007/08 se konaly tři větší akce v rámci programu Ekoškola. Začátkem října proběhlo nulté kolo soutěže Ekolympiáda pro 6. až 8. ročníky a primu až terci. Zúčastnili se jí nejen domácí, ale také zástupci ZŠ M. Kudeřkové (Strážnice), ZŠ Komenského a ZŠ Hutník (Veselí nad Moravou). Žáci měli splnit čtyři úkoly: nelehký znalostní test s otázkami z biologie o ochraně přírody, vodě, odpadech, energii, dopravě apod.; další úkol byla stezka přes zámecký park se čtyřmi poznávacími stanovišti, dotazníková akce na téma odpady ve městě a výtvarný úkol. Vyhrálo jediné dvoučlenné družstvo (ostatní byla tříčlenná) ze ZŠ M. Kudeřkové. První kolo Ekolympiády proběhne letos na přelomu září a října.

Spolu s učitelem výtvarné výchovy Jaroslavem Žákem byla poprvé v historii školy zorganizována oslava Dne Země. A tak byly v úterý 22. dubna na budově vidět řetězce kartonového a polystyrenového odpadu a PET láhví, které žáci dva měsíce sbírali a pak propojovali provazem. Na vyvěšování řetězů nava-

zovala dotazníková akce ve městě, ze které vyšlo mj. zjištění, že asi třetina dotázaných vybité baterie raději dává do popelnice, než aby je odevzdali ve sběrném dvoru, do elektro-obchodu nebo do nebezpečného odpadu. Dotazovací akci provedli členové ekotýmu.

Ostatní žáci mohli ten den v aule sledovat již zmíněný film Ekotrip a k tomu vybrané klipy ze série „ABCD Ekologie aneb životabudič“. Předtím byli vyzváni k vyplnění jednoduchého dotazníku, aby se Ekotým dozvěděl, jak se na program Ekoškola dívají ostatní.

Ekolečko

Na konci školního roku proběhlo již třetím rokem v areálu strážnického gymnázia tzv. Ekolečko, komplex soutěží, které organizují žáci kvarty pro žáky nižších ročníků. Ti letos absolvovali řadu ekologických aktivit. Nejprve proběhla v aule projekce několika epizod z „ABCD ekologie“. Pak byli studenti vysláni na sedm stanovišť, kde plnili různé úkoly. Na jednom stanovišti museli studenti předvést svůj um při malování na květináče a skleničky, na jiném vyřezávali obrázce z korku a lepili koláže. Venku žáci řešili ekologický kvíz, třídili odpad, určovali hodnoty pH nebo přenášeli vodu polévkovými lžičkami na školním hřišti. Vítězem celkového klání se stali žáci primy, ale nešlo ani tak o pořadí, jako spíše o to, aby se studenti zamysleli nad tím, zda se v běžném životě chovají ekologicky.

Kromě těchto aktivit jsme se v ekotýmu věnovali i adopci na dálku, třídění dalších komodit, jako jsou plastová víčka a hliník, a dalším drobným aktivitám. Teď bude záležet především na spolupráci se školní obcí, jestli se nám podaří za rok titul Ekoškola obhájit.

Jan W. Jongepier

Cena pro Mirka Janíka

Valašský mikulášský jarmek, Kosenka, společné kosení luk na Valašských Kloboukách, návrat oveček na valašské pastviny nebo soukromá lesní rezervace Ščůrnica. Za všemi těmito aktivitami stojí jediný člověk, Mirek Janík. Letos se stal držitelem významného ocenění.

Cena Josefa Vavrouška má za cíl zviditelnit konkrétní činy nebo činnost ve prospěch životního prostředí a udržitelného rozvoje, které mohou být příkladem pro další jednotlivce. Byla zřízena Nadací Charty 77 v roce 1996 na počest předního českého ekologe Josefa Vavrouška, který tragicky zahynul v roce 1995. Později převzala péči o její vyhlášení Nadace Partnerství.

V letošním roce na Den životního prostředí (5. června) byla cena za rok 2007 udělena Ivanu Dejmalovi (in memoriam) a Mirku Janíkovi (60 let) za jeho dlouholetou snahu chránit v severní části Bílých

Karpat bělokarpatskou kulturní krajinu. Mirek Janík je již dlouhá léta předsedou, ale především duší Základní organizace Českého svazu ochránců přírody KOSENKA ve Valašských Kloboukách, „Karpatského ochrannářského sdružení Ekologů, Nepolitiků, Křesťanů a Altruistů“. Avšak již předtím, co Kosenka vznikla a osídlila starou dřevěnici ve Valašských Kloboukách, byl Budulínek, jak Mirkovi říkají všichni přátelé, aktivním ochráněm v tehdejší Svazu pro ochranu přírody a krajiny TIS. Tehdy ještě pracoval jako učitel matematiky a výtvarné výchovy.

Mirek Janík opravdu má dar přitahovat k sobě všechny dobré lidi, kterým osud krajiny není lhostejný, a tak se Kosenka stala nejen centrem ochránců, ale i příznivců starých řemesel, kultury a mnoha dalších aktivit. Za všechny ty roky ho poznali tisíce mladých a starších milovníků přírody, a mnohé z nich Mirek infikoval svým nadšením a přesvědčením, a vychoval je. Ale spíše než o krásnou

přírodu, vzácné rostliny nebo harmonickou krajinu mu vždy šlo o vztah, který by člověk ke svému okolí a historii měl mít a který mnozí v současné době už postrádají. Třeba se i vám někdy poštěstí sejít se s ním u studánky, ze které voda teče poskrovnu, a poslechnout si povídání o tom, jaký má i takový téměř zanedbatelný pramínek pro člověka velký význam.

Přejeme nejen Mirkovi, ale celé Kosence, aby jeho elán ještě mnohá léta vydržel a především, aby se Kosenka nadále rozvíjela.

Redakce

Výukový koš

V loňském roce přišla v regionu Bílých Karpat a Beskyd na svět další sada výukových pomůcek pro ekologickou výchovu - Kterak člověk s krajinou zachází?

Jedná se o velký proutěný koš, který obsahuje jednak rozsáhlou metodiku, jednak pomůcky k navrženým programům. Metodická příručka se skládá z výjimatelných listů a je rozdělena do pěti částí. První blok - Krajina na dlaní, krajina v srdci - je určen spíše pro starší žáky. Ukazuje na současnou krajinu, její rozličné podoby pozitivní i negativní a podněcuje k zamýšlení, jak člověk působí na své okolí a jak ho přetváří. Konfrontuje také způsob života našich dědů a současného člověka. Druhý oddíl je zaměřen na tradiční řemesla. Představuje řadu známých i dnes již vymizelých řemesel; nastoluje otázku, mají-li tradiční postupy v dnešním světě ještě svoje

opodstatnění, je-li potřeba je udržovat a proč vlastně. Třetí část obsahuje drobné aktivity, které tematicky souvisí s krajinou, životem v ní a jsou určeny pro zopakování informací, jako odpočinkové nebo doplňkové aktivity. Čtvrtý oddíl je určen hravějším dětem. Pod názvem „Pojďte si něco postavit!“ se skrývá stavění z dřevěných kostek, kdy je možné si vyzkoušet způsob kladení trámů při stavbě tradičních roubených staveb. Poslední blok je věnován pastevectví ovci, výrobě sýra a postupům při zpracování vlny a dalších ovčích produktů.

Mezi pomůckami jsou mimo stavebnic určených pro „stavěbní“ program také ukázky tradičních výrobků

ze dřeva či vlny a malované výukové plátno.

Výukový koš byl vyroben v pěti exemplářích a ty byly dány do užívání beskydským a bělokarpatským střediskům, která se zabývají ekologickou výchovou. Ve vzdělávacím a informačním středisku Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou si zájemci mohou výukový koš po domluvě zapůjčit.

Hana Poková

Malované Karpaty

Strážnice je v mnoha směrech unikátní město. Kromě toho, že každoročně hostí jeden z největších folklorních festivalů na světě, má - podle mého soudu - také nejvíce lidovým ornamentem ozdobených objektů ze všech obcí a měst ve střední Evropě. Malované tu jsou nejen průčelí a dvory mnoha domů, ale také kapličky a dokonce i vlakové nádraží a městský úřad.

Nejstarší ukázka strážnického ornamentu je zachycena na fotografiích z počátku 20. století. Jedná se o interiér zámecké kaple, kde byl ornament umístěn v podstropním pásu. Na okrovém podkladu se nacházely vedle sebe řazené kompozice kytic a věnečků složené z drobných rostlinných motivů. Významnou roli zde zaujímaly také křesťanské symboly.

Další etapa vývoje zdejšího ornamentu souvisí se vznikem Družstva lidových maláreček a vyšivaček v roce 1920. Toto družstvo aktivně propagovalo

malbu ornamentu na nábytku i budovách. Odbyt svých výrobků nacházelo družstvo nejen u nás, ale i v zahraničí a významně přispělo k popularizaci strážnického ornamentu. Po jeho vzoru začala později vznikat organizovaná malba také v dalších částech Slovácka (Hroznová Lhota, Hlúk).

Typickým motivem strážnického ornamentu je „kohútek“. Zajímavá je také pestrost motivů. V kompozici by se žádný prvek neměl opakovat dvakrát. Z barev mírně převažuje červená, která je doplněna modrou, žlutou a zelenou. Stopky kytic a úponky jsou malovány vínově červenou.

Známé jsou také malované vinařské sklepy a kaplička v sousedním Petrově, v lokalitě zvané Plže. Zdejší ornament se od strážnického poněkud liší. Ústředním motivem zde není „kohútek“, ale velká růže zdůrazněná modrou konturou. Zajímavé je také využití oranžové barvy. Rozhodnutí památkářů, že by petrovské sklepy měly o ornamentovou výzdobu

v budoucnu přijít, mi nepřipadá dobré. Dalších míst, kde by se petrovský ornament nacházel, už mnoho není, a pokud by nenašel své uplatnění ani na zdejších sklepech, je možné, že by mohl časem zaniknout úplně.

Na závěr se podívejme na Uherskoostrojsko, do města Hluku. Ve zdejších památkových domcích je kromě ukázky dobového bydlení a krojů také expozice malovaného lidového ornamentu. Je zřejmě jediná svého druhu na Slovácku. V menším ze dvou domků jsou k vidění motivy vytvářené v hliněném omazu černé kuchyně a podstropní pás sítě zdobené obtisky bramborových tiskátek. Ve větším domku na nás čeká ornament hned při vstupu do prostoru návratí. Ve výšce asi dvou a půl metru nad zemí se po obou stranách táhnou asi metr široké okrové pásy, v nichž je ornament namalován. Hlavními motivy jsou v něm „hlucké růže“ doplněné „pavími oky“ (trojlístky), kalichy, pupenci, chrpami a lístečky. Typickým znakem jsou bílé a černé kontury motivů. Právě použití černé barvy je v Hluku jedinečné. Jinde na Slovácku se mi ji objevit nepodařilo. Kromě těchto pásů se v Hluku ornament uplatňoval také v mnohem menších a jednodušších kompozicích kolem popisných čísel a v meziokní. Typickým hluckým prvkem jsou také motivy srdce umístěné v rozích šambrán okolo oken.

Bližší informace o starých i současných podobách malovaného ornamentu najdete na internetových stránkách - www.dolnacko.cz.

Vladimír Šácha
Hlúk

Sklep v Petrově - Plžích

Horňácké slavnosti 1957–2007

Minks M. (ed.): **Horňácké slavnosti 1957–2007**. Vydala obec Velká nad Veličkou v roce 2007, 226 stran, cena 650 Kč.

Tak se jmenuje malá čtvercová publikace, vydaná při příležitosti 50. výročí založení proslulé národopisné přehlídky obcí Velká nad Veličkou.

Autorem multimediálního almanachu, který obsahuje nejen klasickou papírovou část, ale také několik lesknoucích se disků, je horňácký umělec a muzikant Miroslav Minks. K danému pojetí zpracování národopisné látky jej inspiroval jeho předešlý publikační projekt, ve kterém podobným způsobem představil písňový odkaz obce Kuželov. Almanach věnovaný historii horňáckých folklorních slavností je však ještě obsažnější a preciznější zpracované dílo. Knižečka o 226 stranách a tři digitální disky vložené do papírových schránek v její předsádce jsou toho důkazem.

V textové části nám editor předkládá příspěvky řady osobností různě spjatých s historií Horňáckých slavností. Čtenáři tak poskytují pestrou škálu pohledů nejen na zmiňovaný folklorní svátek, ale taktéž obecněji na specifika a význam místní lidové kultury pro celou oblast Moravy. Texty horňáckých rodáků či obdivovatelů tohoto kraje jsou stylově

i obsahově rozličné, navíc obohacené o desítky doprovodných fotografií z průběhu a zákulisí oslav. Z autorů příspěvků jen namátkou vybírám Antonína Mičku, Dušana Holého či text již zesnulé Zdenky Jelínkové.

Už pro obsahově pestrou papírovou část by si Minksův almanach zasloužil pochvalu. Jeho multimediální rozšíření však čtenáři vybavenému odpovídající technikou otevírá svět dalších informací.

Prvním digitální diskem je klasické CD přinášející zvukové záznamy z šesti ročníků slavností – nevyjímaje ten první z roku 1957. Podobně laděno je i DVD, které nabízí sérii převážně amatérských filmových záznamů pořízených v areálu na Strážné hůrce. Velmi nápaditě jsou například zpracovány filmové obrazy zakládajícího ročníku slavností doplněné dobovou rozhlasovou nahrávkou. Tam, kde autentická hudba schází, autoři využívají Slovácké suity Vítězslava Nováka nebo klavírní skladby Leoše Janáčka. Bohatě zastoupené období přelomu 20. století je pak prezentováno sestřihem několika videoreportáží s autentickým zvukem. Ať již černobílé, nebo barevné filmové sekvence jsou jakousi výběrovou videotékou, díky níž si divák může živě připomenout některé z minulých ročníků slavností.

Jako by toho nebylo dost, almanach nabízí třetí lesklý kotouček, který formou CD-ROM přináší medallony nejvýznamnějších horňáckých osobností. A to nejen se základními životopisnými údaji, ale také s hudebními či filmovými ukázkami. Přehled jednotlivých ročníků Horňáckých slavností doplňují fotografie, plakáty a programové souhrny. I ony jsou důkazem toho, že tato publikace je nejen multimediální, ale také komplexní.

Editorský počín Miroslava Minkse pro své obsahové i estetické hodnoty představuje výjimečné dílo, které má ambice stát se ukázkovým vzorem pro zpracování obdobných národopisných témat.

Petr Slinták

Proměna kulisy venkovského života

Že fotografie patří k výborným prostředkům reflexe a analýzy proměn současného venkova svědčí projekt realizovaný v rámci katedry environmentálních studií FSS MU v Brně. Fotografický průzkum realizovaný nejen studenty tohoto oboru v prostředí vesnic Dražanské vrchoviny měl zmapovat a přinést podklady k analýze vývoje života na současném venkově. Dle výsledku práce autorského týmu lze soudit, že se tak podařilo.

Dvě fotografické publikace doplněné socio-kulturními rozbory konkrétních snímků přináší zajímavá svědectví o výrazných změnách životního stylu na moravském venkově v posledních letech. Zmiňované knihy nesou názvy Kulisy venkovského života a Na tom našem

dvoře. Jsou to bilingvní díla přístupná nejen českým čtenářům, ale i cizincům, kteří vládnou angličtinou. Nejpodstatnější je však jejich badatelský přínos. Často humorné, někdy ovšem také smutné pohledy na zákoutí moravských vesnic v člověku vyvolávají mnoho otázek, jež se týkají budoucnosti venkova nejen v naší zemi, ale vlastně v celé propojující se globalizované Evropě.

Projekt brněnských studentů může nyní posloužit jako názorný příklad pro fotografický průzkum dalších venkovských lokalit. Změn, které přetvářejí kolorit našeho životního prostředí, je mnoho, ale těžko je dokážeme v běhu všedního dne vnímat či dokonce analyzovat. Fotografický průzkum se tu přitom nabízí jako

vhodný nástroj k jejich reflexi. Třeba se něco podobného podaří realizovat také v oblasti Bílých Karpat.

Petr Slinták

Bielokarpatské bradlá

V dnešnom pokračovaní seriálu o bielokarpatských chránených územiach vás prevedieme okolo výstavnej skrine slovenskej časti Bielych Karpát – výrazných brál bradlového pásma. Priamo z Považia dotvárajú prevažne oblú bielokarpatskú sceneriu bralá Vršatca (PR Vršatské bradlá, ktorá zahŕňa aj prales na úpätiach a Chmelovej má výmeru 82 ha) a skalnaté vrcholy Krasína nad Dolnou Súčou (PR Krasín, 26 ha). Ďalšie bralá sa týčia nad obcou Červený Kameň (PR Červenokamenské bradlo, 48 ha) a nad Lednicou, takmer na moravskej hranici (PR Lednické bradlo, 14 ha vrátane príľahlých kosných lúk a oproti nemu PP Lednické skalky 2,7 ha).

Karpatské bradlové pásmo v týchto lokalitách vystupuje až na povrch. Samotné pásmo predstavuje pozoruhodnú geotektonickú jednotku. Tiahne sa celým karpatským oblúkom od Brančú pri Myjave, pravou stranou Považia, pokračuje cez Oravu, poza Vysoké Tatry Poľskom, cez Pléniny, s prerušeniami pokračujúc až do Rumunska. Ide o zvyšok časti druhohornej zemskej kôry, ktorá sa pri horotvorných procesoch

v trefohorách zasunula do hĺbin zemskeho plásta, pričom jej niektoré časti – najvrchnejšie vrstvy morských sedimentov – boli vytlačené a vzpričené do súčasnej polohy. Menej odolné zložky boli po milióny rokov rozpúšťané a eróziou vymývané. Väčšia časť bradiel je lesnatá, ale na niektorých miestach, aj v Bielych Karpatoch, sa obnažené bralá týčia do úctyhodnej výšky.

Bradlá neboli zrejme nikdy pokryté súvislým lesom. Skalné rebrá a zrúzy boli vždy bezlesé, prípadne porastené pionierskymi druhmi rastlín, ktoré sú schopné prežívať v týchto extrémnych podmienkach, vystavené veľkému kolísaniu teplôt a suchu. Pre tunajšiu kvetenu sú typické bežné vápnomilné druhy, napríklad ostrevka vápnomilná či lipnica bádenská, ale aj veľmi vzácne, napríklad všivec chocholaty v najvyšších polohách Vršatca. Na skalách Vršatca rastie atraktívna astra alpínska, zvonček maličký, klinček včasný a viaceré ďalšie druhy, s ktorými sa v Bielych Karpatoch inde nestretnete. V starých lesných porastoch Vršatca a Chmelovej sú bohato zastúpené lesné druhy orchideí. Mimoriadne bohatá je fauna bezstavovcov, maskotom Vršatca je jasoň

červenooký, v lesných okrajoch Vršatca a Krasína žije aj jasoň chochlačkový. Na skalnaté biotopy je viazaná populácia jašterice múrovej, na Vršatci hniezdi mimoriadne vzácny sokol stahovavý. V lesoch v okolí Vršatca a Červeného kameňa možno, s riadnou dávkou šťastia, stretnúť medveda aj rysa.

Nelesné plochy bradiel boli vzhľadom na svoju zlu dostupnosť a neúrodnosť v minulosti využívané ako pasienky. Pamätníci ešte spomínajú dodaleka svietiace stráne a sufoviská Krasína, na ktorých dnes ochranári s vypätím síl potláčajú krovitý nálet liesok a svibu, aby udržali osvetlené biotopy, na ktoré sú viazané viaceré teplomilné druhy hmyzu, pavúkov a mäkkýšov. Podzemné pukliny bradiel využíva viacero druhov netopierov.

Syva Mertanová

V stredoveku boli na viacerých bralách vybudované obranné hrady, ktoré slúžili striedavo na obranu a ako hniezda lúpežníkov. Do dnešných čias sa z nich zachovali ruiny (na Vršatci a Lednici), alebo boli úplne zničené (na Krasíne). Hrad postavený na strmom Lednickom brale sa skladal z troch od seba odstupňovaných častí a bol takmer neprístupný. Z malého, nižšie položeného predhradia viedol úzky kamenný tunel do stredného hradu, kde sa nachádzal palác z 15. storočia a stará veža, okolo ktorej sa dodnes zachovali do skaly vytesané schody na najvyššie položenú prírodnú pozorovateľňu. Práve v tuneli prerazenom cez skalu je možné sledovať sled vápencových sedimentov niekdajšieho morského dna.

Lednický hrad sa v 16. storočí stal hniezdom obávaných lúpežných rytierov, v súčasnosti o konzerváciu jeho ruín usiluje skupina dobrovoľníkov.

Je toto ochrana prírody?

Takto pred rokom došlo v štátnej ochrane prírody na Slovensku k veľkým turbulenciám. Znižovali sa počty štátnych zamestnancov (tzv. racionalizácia), čo sa Správy CHKO Biele Karpaty dotklo nutnosťou prepustiť dvoch pracovníkov. Okrem toho prebiehala iná tzv. racionalizácia chránených území. Vážne hrozilo, že slovné spojenie Chránená krajinná oblasť Biele Karpaty bude z našich slovníkov tiež „prepustené“. Práve v tomto období sa v pomerne slobodnej (aj keď pomerne jednostrannej) diskusii viackrát objavil názor, že „európske“ peniaze, ktoré smerujú do ochrany prírody na Slovensku, nesmerujú do ochrany prírody, ale len do nákupu, rekonštrukcií či dostavieb budov. Tento názor mal blízko k pravde. Jedným z miest, kam takéto prostriedky smerovali, bola aj Nemšová - konkrétne budova Správy CHKO Biele Karpaty na Trenčianskej ulici 31.

Jednou z vlastností peňazi je to, že ich je stále a všade málo. Ochranu prírody nevyvíjajú. Preto keď sa niekde objaví, nemalo by sa diho váhať s ich prilákaním a rozumným užívaním. Projekt rekonštrukcie a dostavby areálu Správy CHKO Biele Karpaty vznikol už v roku 2005, krátko po tom, ako som bol po konkurze menovaný riaditeľom Správy. Nebol prijímaný jednoznačne pozitívne ani len všetkými pracovníkmi Správy, pretože ochránari sú od prírody konzervatívni a skromní (hlavne na seba). Keďže som tu pracoval už v rokoch 1992 až 1995, po návrate na Správu v roku 2003 som videl aj to, že pokým počet zamestnancov výrazne rástol, priestory, v ktorých títo pracovali zostávali, až na drobné rekonštrukcie, nezmenené. Pracovisko, ktoré malo v roku 1982 dvoch zamestnancov, v roku 1992 siedmich, v roku 2002 deviatich a v roku 2005 už dvanástich, zostávalo stále v tej istej budove s gamatkami v každej miestnosti, jediným WC a novovybudovanou, ale nevyužívanou sprchou. Iba jedna pracovníčka mala v sídle Správy aj trvalé bydlisko. Keďže mnou preferované riešenie presťahovať Správu do Trenčína sa nejavilo v tom období ako reálne, využili sme možnosť čerpania prostriedkov zo štruktúrnych fondov Európskej únie na rekonštrukciu a dostavbu areálu v Nemšovej - Klúčovom. To, že sa nám podarilo získať pomerne vysokú čiastku (celý projekt bol plánovaný na 16,7 milióna slovenských korún, pričom preinvestovaných bolo 99,46 % plánovaných prostriedkov) bol daný v prvom rade tým, že vtedajšie vedenie ministerstva

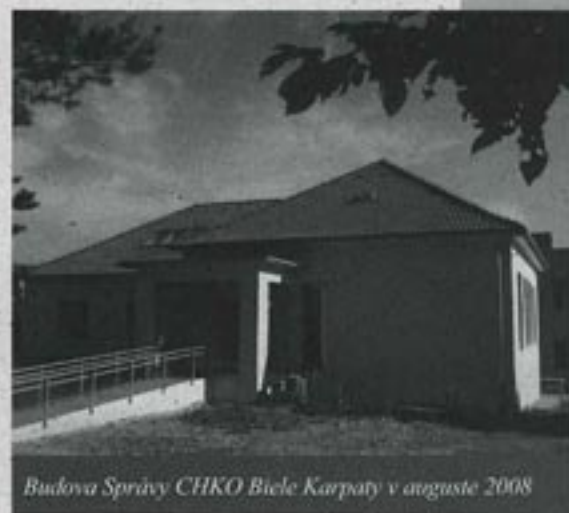
životného prostredia sa rozhodlo podporovať projekty, ktoré mali investovať do štátneho majetku a nie sa „prejsť“ - čiže investovať do praktickej ochrany prírody, výskumu, alebo ekovýchovných aktivít. O správnosti tohto rozhodnutia sa môžeme priesť, o zanedbanosti budov a technického vybavenia (snáď s výnimkou PC techniky) v slovenskej štátnej ochrane prírody však ani v najmenšom.

Tak sa stalo, že na požiadavku z niektoej riaditeľskej porady, že by sme potrebovali 10 miliónov na rekonštrukciu budovy, sme dostali odpoveď: „Dobre, spravte projekt.“ A tak sa začala epopeja, ktorá sa táhla už štvrtý rok. Verím, že v čase, keď čítate tieto riadky, bude už aj formálne všetko v poriadku, čiže budeme mať v rukách kolaudačné rozhodnutie a že priestory budú môcť byť využívané tak, ako to projekt predpokladal. Aby sa všetci zmestili pod jednu strechu, bolo treba pôvodnú budovu rozšíriť nielen o podkrovia, ale aj o dvojpodlažnú prístavbu. Na „uskladnenie“ projektom predpokladaných 15 zamestnancov (aj keď súčasná realita je iná) slúži deväť kancelárií. Vstupná hala slúži na prijímanie stránok, ako výstavná plocha i ako improvizovaná „predajnička“ ochranných materiálov. Pre prípadných spolupracovníkov na cestách (výskumníci, kontroly, účastníci porád a podobne) sú pripravené dve ubytovacie bunky s príslušenstvom. Technické zázemie je tvorené kuchynkou, dielnou, dvoma kotolňami (kotel na plyn a drevosplyňujúci kotel), niekoľkými WC (z nich jedno je upravené pre invalidov) a sprchou. Mimo chodcom, celé prízemie pôvodnej budovy má bezbariérovú úpravu.

Keďže hlavným motívom, ktorý pomohol získať európske prostriedky, bola Natura 2000, nezabudli sme ani na ňu - Správa funguje aj ako Regionálne informačné stredisko Natura 2000. Malá Natura miestnosť je v podkroví a má slúžiť hlavne na informovanie verejnosti, vlastníkov a užívateľov územia Natura 2000, ale aj na prípadnú ekovýchovnú činnosť - krúžky pre mládež, besedy, prednášky a podobne. Veľká Natura miestnosť je na prízemí prístavby a má kapacitu 30 miest a celá jedna stena je vyhradená na veľkú ochrannú knižnicu (knihy, časopisy, DVD, CD). Miestnosť je situovaná tak, aby sa v letných mesiacoch dala využívať spolu s priliehajúcou terasou a záhradou na najrôznejšie ekovýchovné aktivity. Projekt nepredpokladal iba vybudovanie „holých“ múrov, aj keď stavebné práce zhltili väčšinu financií. Správa bola kompletne vybavená novým nábytkom a prezentačnou a doku-

mentačnou technikou. Takisto boli zrekonštruované spevnené plochy v areáli, vrátane parkoviska, čo sa žiaľ nepodarilo pri objekte garáží a skladov, ktorý na rekonštrukciu a dostavbu stále čaká.

Na zvýšenie informovanosti o CHKO Biele Karpaty bude slúžiť trvalá výstava a už slúži internetová stránka www.bielekarpaty.sk, spolu s dvoma novovydanými titulmi brožúr predstavujúcimi územia Natura 2000 v pôsobnosti S CHKO Biele Karpaty. Aj toto sú „deti“ projektu. Najvítanejšími a pre prírodu aj najužitejšími sa však stali iné prírastky, ktoré v rámci projektu obohatili inventár našej Správy (aj „vdáka“ zlodejom, ktorí nás pred Vianocami 2007 „obdarili“ krádežou všetkých krovinorezov a motorovej píly): motorová kosačka s adaptérom štiepkovačom, tri krovinorezy, jamkovač a príviesny vozík na prevoz menežmentovej techniky.

Budova Správy CHKO Biele Karpaty v auguste 2008

Dalo by sa ešte popísať veľa „veselých“ zážitkov zo stavby, ale nechcem zberať miesto dôležitejším informáciám z Bielech Karpát. Nedá mi ale nepodať architektovi Ľubovi Ondrejovi, stavebnému „dozorovi“ Pavlovi Ďurackému, viacerým ľuďom z Ústredia v Banskej Bystrici (hlavne páňovi Brákovi a pani Danišovej) a ministerstva (tu hlavne pani Fáberovej), Poľnohospodárskemu družstvu Viára Nemšová (za to, že nás prichýlili), poväčšine neposlušným a rozlietaným, ale kvalitným a zodpovedným stavbárom (z nich hlavne páňovi Nagyovi staršiemu a páňovi Dörményimu) a predovšetkým všetkým kolegom a návštevníkom za trpezlivosť v poslednom roku a pol. Ak chcete vidieť a vedieť viac - ste vítaní. A my na Správe veríme, že nám teraz už bude zostávať viac času, síl, prostriedkov a chuti na menežment a označovanie chránených území, výskum, strážnu službu, ekovýchovné a projekčné aktivity - teda na tú podľa nás „ozajstnú“ ochranu prírody. Aj keď... skúste navariť obed bez sporáka, hrncov a varešky.

Drahomír Stano

Geologie Bílých Karpat

(1) Vznik

Už při pohledu z dálky nemohou Bílé Karpaty svými oblými flyšovými hřbety „soutěžit“ s horskými masivy Beskyd či skalnatými štíty slovenských hor. Návštěvníky zde většinou více zaujme místní folklor, aniž by si mnohdy uvědomovali jeho úzký vztah k přírodním poměrům tohoto pohorí. Pokud však pronikneme do jejich nitra, objevíme zde onoho zvláštního bělokarpatského genia loci, jež činí z Bílých Karpat pohorí

kteří se pohybovaly spolu se svrchní částí zemského pláště. Výsledkem těchto pohybů byla kolize jižnější africké desky se severnější deskou Evropy, jež zapříčinila vyvrásnění (vzvednutí) mořských sedimentů ležících mezi těmito litosférickými deskami. Zjednodušeně řečeno na místě dnešního CHKO se v druhohorách nacházelo dno oceánu Tethydy pokryté vrstvami přinesených sedimentovaných hornin. K severu se pohybující africký kontinent pak do nich „narazil“, a způsobil tak jejich vyzdvižení a následné přehnutí přes jižní a východní část Českého masivu.

Přikrov je horninové těleso, které bylo přemístěno na jiné původně dosti vzdálené (minimálně 5 km) horninové těleso. V případě Bílých Karpat se většinou jednalo o podsunování jednoho tělesa pod druhé.

Moravská část Západních Karpat se někdy také nazývá flyšové Karpaty. Flyš (z německého fliessen - téct, klouzat) je jednoslovný název pro mnohonásobně střídání vrstev tvořených horninami složenými z hrubších částic (pískovce, slepence) s jemnozrnnějšími vrstvami (jilovce, slínovce). Tloušťka jednotlivých vrstev kolísá zpravidla od pár centimetrů až do několika metrů. Nejprve se tyto horniny usazovaly v prostoru oceánu Tethydy rozprostírajícího se v druhohorách východně a jižně od Českého masivu. Materiál se ukládal v přiběžních, tzv. šelfových oblastech. V okamžiku, kdy se nahromadil na okrajích šelfu (kde začíná kontinentální svah), docházelo k jeho utržení a nahromaděné sedimenty pak sjížděly po svahu (vznikal tzv. turbiditní proud). Takže na hlubokomořské dno se již ukládal gravitačně setříděný sediment. To znamená, že nejdříve na dno mořské páneve dopadly hrubší, těžší „pískovcové“ částice a na ně se usazovala vrstva jemnějších jílovitých částic. Během let poté docházelo v důsledku tlaku později uložených vrstev (tvořících nadloží) k „sílsování“ starších (spodních) vrstev, a z jejich jednotlivých částic tak vznikaly vrstvy tvořené pískovci a slepenci, střídající se s vrstvami tvořenými z jílovců a slínovců. Daný proces se v průběhu milionů let mnohonásobně opakoval a výsledkem jsou flyšové sedimenty dosahující velkých mocností (mnohdy až stovky metrů).

Masiv Velkého Lopeníku tvořený flyšovými horninami.

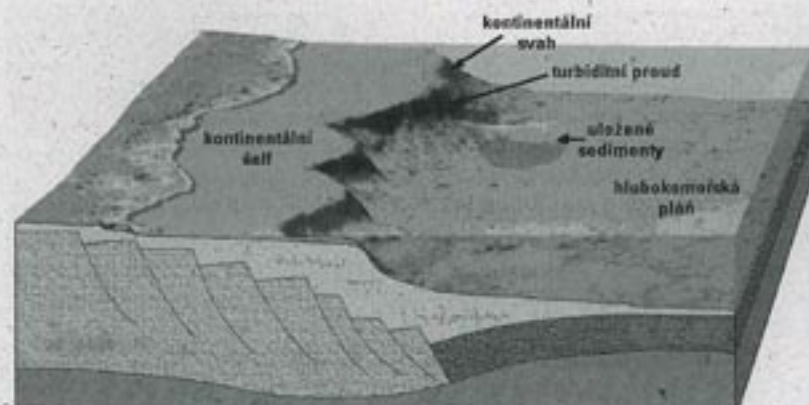
vymykající se svým charakterem ostatním českým a moravským horám.

Území České republiky je tvořeno dvěma regionálně-geologickými celky: Českým masivem a Západními Karpaty. Jejich hranice prochází přibližně po linii Ostrava - Přerov - Znojmo. Na Českém masivu se rozkládají Čechy a část Moravy, Západní Karpaty tvoří východní konec republiky. CHKO Bílé Karpaty tedy leží v Západních Karpatech, což je regionálně-geologický celek mnohem mladší než Český masiv (stabilizovaný prvohorním variským vrásněním před 380-300 miliony let). Karpatská horská soustava byla zformována teprve procesy alpského vrásnění v posledních 100 milionech let, zejména v třetihorách. Mechanismem, jenž se stal určujícím faktorem jejího vzniku, byly pohyby litosférických desek, tj. desek zemské kůry,

Bílé Karpaty

Území CHKO Bílé Karpaty - součást Západních Karpat - je tvořeno příkrovy druhohorních a třetihorních hornin.

Jak už bylo zmíněno dříve, v průběhu třetihor došlo vlivem trvajícího alpského vrásnění k nasunutí flyšových sedimentů směrem od J a JV na východní části Českého masivu. Pod jejich tíhou tato

Vznik flyše

časť Českého masívu klesala, a preto jej môžeme dnes nájsť v hĺbkách cca 4-6 km pod povrchom Bielej Karpaty.

Na modeláciu Bielej Karpaty sa v období tretihor v rámci ďalších fáz alpinského vrásnenia podieľala postupne rada horotvorných pohybov – helvetske, sávské a štýrske. Za helvetských a sávskych pohybov došlo k vytvoreniu vnútornej stavby bielekarpatského pohoria. Pozdĺž štýrskeho vrásnenia dalo našemu územiu dnešnú podobu. Uspořádanie jednotlivých horských pásov sa již nelíšilo od dnešného, najstarší horniny tvoria prihraničné oblasti,

mladší horniny Vizovickú vrchovinu. Ničmene tvar krajiny bol zcela odlišný. Teprve až v štvrtohorách (v období posledných zhruba 2 miliónov let) voda,

ľad, vítr či človek vytvorili Karpaty, jak je známe dnes. Ale o tom až príštie.

Miloslav Žmolík

hornina – heterogénna smes (väštinou zpevnená - kámen) tvořená minerály
horninové těleso – veľký blok hornin
horotvorné pohyby – pohyby v zemské kúfe vedoucí ke vzniku pohoria
litosférická deska – mohutná deska zemské kúry a horní časti zemského plášté tvořená neroztavenou pevnou horninou, která tvoří vrchní část zemského povrchu
regionálně-geologický celek – rozsáhlé území, které má podobný geologický vývoj
sediment – usazenina složená z nejrůznějšího materiálu
vrásnění – proces, který vede ke vzniku pohoria
variské vrásnění – horotvorné pohody v prvohorách
zemský plášť – jedna z vrstev Země shora vymezená zemskou kúrou a zespodu zemským jádrem

Flyš – sled rytmicky se střídajících vrstev hrubozrnnějších písčitých sedimentů s jemnozrnnějšími jílovci a slinovci v lomu ve Svatém Štěpánu.

Vylepšená stránka KOZA

Karpatské ochranné združenie altruistov KOZA Trenčín už 16 rokov organizuje vikendovky a tábory v Bielej Karpatoch.

Ich hlavnou náplňou je starostlivosť o tunajšie chránené územia, a to v úzkej spolupráci so Správou CHKO Biele Karpaty. Vzhľadom k neustálemu nárastu využívania internetu podnikla aj KOZA Trenčín výrazný krok ku skvalitneniu svojej webovej stránky, ktorá prekonala v minulosti už niekoľko zmien. Asi najvýraznejšou črtou je staronové logo ako aj

nová štruktúra stránky. Nájdete tu okrem aktuálneho kalendára pripravovaných akcií aj stručný popis a fotografie chránených území Bielej Karpaty, ktorých sa údržba týka. Pre ilustráciu činnosti združenia poslúži aj fotogaléria, v ktorej sa nájdú starší aj mladší členovia a možno aj vy.

Presvedčiť sa o tom môžete aj sami na www.koza.sk.

**Rastislav Hauk
Nemšová**

Louky potřebují zvláštní péči

Území Bílých Karpat je cenné zejména existencí druhově bohatých luk a pastvin. Na tato stanoviště je vázána celá řada ohrožených druhů živočichů a rostlin, z nichž někteří zde mají jediné místo výskytu v celé České republice. Příklady jsou žluťásek barvoměnný, ohniváček janovcový, kobylka zavalitá, hrachor panonský nebo rozrazil pochybný.

Protože louky a pastviny vznikly v minulosti díky činnosti člověka, je zcela logické, že právě další pokračování této činnosti je alfa a omegou zachování těchto jedinečných přírodních hodnot.

Díky tradičnímu hospodaření, kdy v minulosti každý hospodář kosil své pozemky ručně (tedy i pomalu a šetrně) a v jinou dobu, někdo měl za domem několik ovcí, jiný kravku, každý pásil svým způsobem a podle svých možností, vznikla v krajině jemnozrná mozaika nejrůznějších typů stanovišť. Díky této jedinečné

došlo přirozeným společenským vývojem ke změně živočů, změně způsobu hospodaření, změně myšlení... V dnešní době se už jen velmi zřídka setkáme s tradičním ručním kosěním. Mnozí lidé stále používají ruční sekačky, mnohem častěji však narazíme na traktory, které jsou mnohem výkonnější a dokáží za krátkou dobu poséci několik desítek či stovek hektarů. Zdánlivě se může zdát, že ve vztahu k přírodě a její ochraně se nic nezměnilo, „vždyť louky jsou posečeny“. Skutečnost je však jiná.

Už samotné kosění (zejména strojové) je z pohledu hmyzu poměrně destruktivní. Díky sečení je přímo likvidováno velké množství hmyzu i dalších živočichů. Mnoho jich zahyne pod koly traktorů, další jsou rozemřeni přímo sekačkou. Navíc bezobratlí živočichové tak přicházejí o zdroje potravy (listy a stonky rostlin, nektar květů), o úkryt a zástřešení, kde odpočívají, o místa vhodná k rozmnožování.

Negativní vliv se projevuje zejména při použití moderních strojů současně s velkoplošným kosěním. V minulosti se totiž nikdy nemohlo stát, že by byly velké plochy luk pokoseny celé najednou ve velmi krátké době. Při pomalém ručním a postupném mozaikovitém sečení byl vždy na louce dostatek vhodných ploch, kam se mohli bezobratlí uchýlit.

Co se týká způsobu sečení, jistě nikoho nepřekvapí, že nejšetrnější k přírodě je tradiční ruční kosění. Ze

sekaček používaných za traktory je mnohem lepší a šetrnější lištová sekačka oproti sekačce bubnové. Při použití bubnové sekačky jsou třepeny konce stonků bylin, což znesnadňuje či přímo zastavuje rostlinám jejich další růst. Mnohé rostliny pak nedokáží znovu vykvést a vysemenit. Ruku v ruce je tím ochuzována i fauna, která je bezprostředně závislá na stavu lučního porostu. Sečení bubnovou sekačkou také zvyšuje úmrtnost živočichů.

Jak louky nejlépe kosit?

Hmyz je závislý na samotném lučním porostu a jeho kvalitě a naopak, rostliny jsou vázány na přítomnost nejrůznějšího hmyzu. Např. některé druhy orchidejí potřebují určité druhy lišajů, kteří jediné je dokáží opylovat. Bez sečení by však travní porost nebyl kvalitní a bez něj by nebyli ani luční živočichové, tedy i živočichové jsou svým způsobem na sečení závislí. Je nutné vzít všechna tato hlediska v potaz a způsob sečení tomu přizpůsobit. Je tedy třeba udržet luční porost v odpovídajícím stavu a zároveň zajistit přežití lučních živočichů.

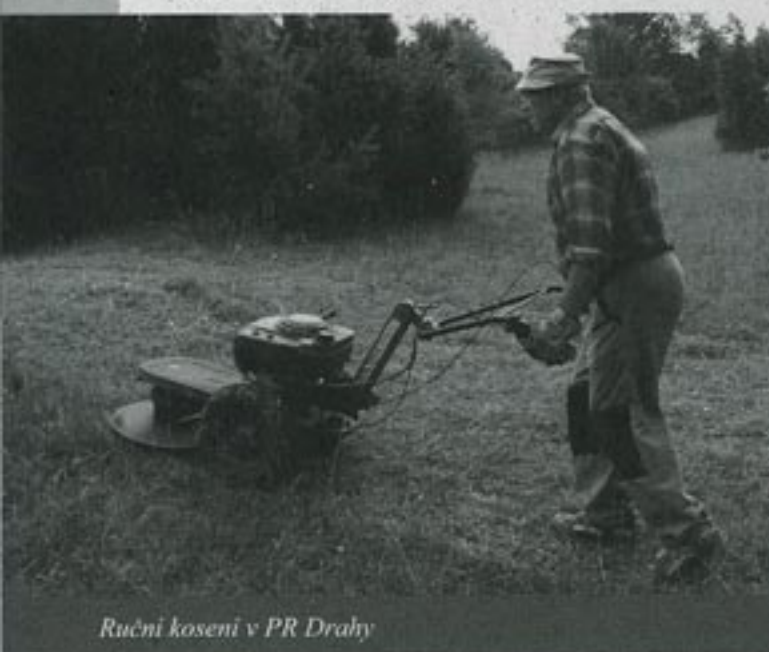
Je zcela zřejmé, že návrat k tradičnímu ručnímu kosění je nereálný. Dá se však alespoň částečně napodobit. Stačí, když se plochy luk nesečou celé najednou. Ideální je, když jsou části louky koseny v jednom termínu, jiné v druhém, další v třetím atd., např. květen, červenec, září. Jinými slovy - čím více termínů a rozrůznění seče na lokalitě, tím drobnější a jemnozrnější bude mozaika lučního porostu, a tím více druhů živočichů i rostlin zde dokáže přežít a najde svůj životní prostor.

Velmi důležité je také to, aby vždy zůstala část lučního porostu nepokosená do dalšího roku. Tyto nepokosené plochy nebo pásy by se měly každoročně střídát a měnit tak, aby vždy následující rok byly umístěny jinde. Je zcela nevhodné umísťovat takové plochy do míst s výskytem třtiny křovištní či jiných expanzivních rostlin, naopak je vhodné umísťovat nepokosená místa do míst s bohatým výskytem bylin, zejména kolem lesních lemů či míst s přirozeně řídkou vegetací. Podstatná je i velikost nepokosených ploch. Ta by rozhodně neměla klesnout pod 10 % plochy celé louky. Čím menší je území, tím větší by mělo být procento nepokosené plochy nebo ploch. Je důležité uvědomit si také to, že nemá velký smysl ponechávat úzké nepokosené pásy o šířce 1-2 m. Takové „biopásy“ bohužel neplní svou funkci. Šíře nepokosených ploch by měla být nejméně 5 m.

Jistě se ptáte, proč ponechávat místa nepokosená. Odpověď je jednoduchá, spousta živočichů využívá tyto plochy jako úkryt, k přezimování, či dokončení vývoje, přičemž na pokosených místech by téměř neměli naději na přežití. Na nepokosených místech dojde také k vysemenění rostlin. Různá doba seče a nepokosená místa skýtají útočiště řadě druhů, které by jinak bez těchto opatření neměly naději dlouhodoběji přežít.

Dnešní Agro-envi ne

V minulosti byly v dobrém úmyslu velké plochy lučních rezervací zařazovány do zemědělských tzv. agro-environment

Ruční kosění v PR Drahy

mozaice se vyvinula nejen unikátní společenstva rostlin, ale i bezobratlých (zejména hmyzu) vázaných na travní porosty. V této pestré mozaice si vždy ten který druh dokázal najít svůj prostor pro vývoj a život.

Sečení luk

Od dob, kdy lidé dali vznik karpatským loukám, uplynulo mnoho času. Postupně

tálních programů Evropské unie (dále jen agro-erví programy). Tyto zemědělské nástroje měly za cíl udržení zemědělství, beziesi a s tím spojený charakter krajiny a zároveň udržení a podporu biodiverzity (biologické rozmanitosti). První dva cíle byly bezesporu naplněny, avšak u udržení či podpory biodiverzity agro-erví programy zcela selhaly.

Velké zemědělské bloky (často ve velkých lučních rezervacích) byly koseny všechny během jednoho termínu, navíc výkonnými stroji. Tak se stalo, že květnatá krajina se během několika málo dnů proměnila v biologickou poušť. Motýli zmateně létali a hledali jakýkoliv neposečený kousek louky. Sarančata, kobylky a další „žoužel“ byla zbavena úkrytu a vystavena nemilosrdnému slunci a predátorům. Tyto doby jsou našťástí již (i když ne zcela) pryč.

Ne že by agro-erví programy již neběžely, ale Správa CHKO Bílé Karpaty začala usilovně bojovat o záchranu bohaté a unikátní bělokarpatské přírody. Správa současně vyvíjí tlak na „biologizaci“ stávajících agro-erví programů. Vždyť by stačilo poměrně málo úprav a programy by plnily svůj účel. Bělokarpatská (a česká) krajina a příroda by na tom byla mnohem lépe než nyní. Doposud však zásadní připomínky a požadavky nebyly zemědělskými úředníky a MZe vyslyšeny, a tak jsou agro-erví programy bohužel stále hrobníkem české přírody.

Velkou zásluhu na zlepšení stavu bělokarpatské přírody má fakt, že cenné lokality (pokud to bylo možné) byly a jsou díky Správě CHKO vyčleňovány z „drápů“ agro-erví programů. Údržba je pak hrazena a nahrazována Programem

péče o krajinu (PPK), kde nejsou dané striktní podmínky na dobu seče, nejsou zde pětileté závazky zemědělce či další podmínky. Naplánovaná údržba se tak může mnohem více přiblížit tradičnímu hospodaření – vytvořit v krajině mozaikovitost a podpořit rozvoj biodiverzity.

Lokality se díky tomuto jedinečnému nástroji daří kosit postupně, v několika termínech s tím, že jsou vždy ponechána některá místa dočasně (do dalšího roku) nepokosená. Na mnoha lokalitách se již dostavil kýžený efekt a populace hmyzu a počty druhů zde viditelně rostou.

Mezi doslova ideálně obhospodařované lokality tak již několik let patří např. PP Kaňoury (Nedašov), PP Záhumenice (Strání) nebo NPR Zahrady pod Hájem (Velká nad Veličkou). Na některých lokalitách však regenerace hmyzu probíhá a bude probíhat delší dobu, údržba takových lokalit je běh na dlouhou trať (např. NPR Čertoryje) a výsledky se zřejmě dostaví až v horizontu několika let.

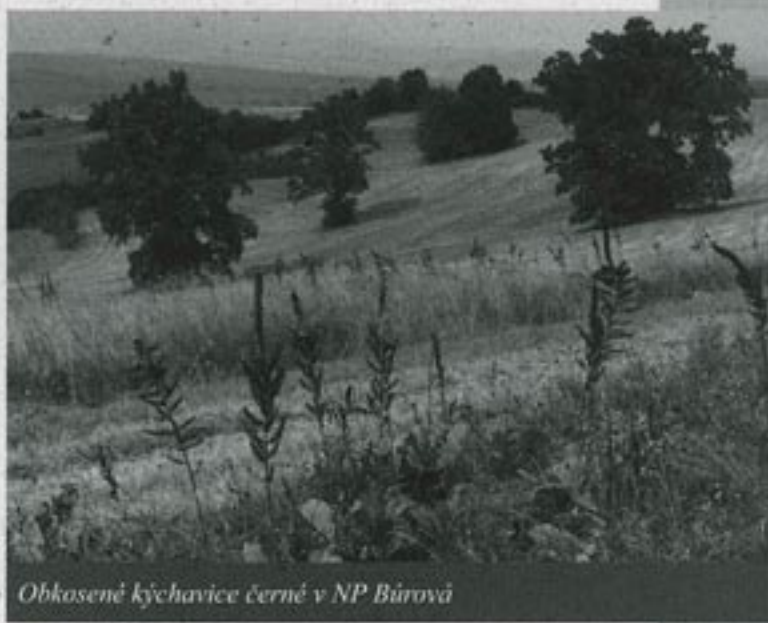
Všeobecně lze říci, že díky nastolenému managementu hrazenému z PPK se úroveň bělokarpatských lokalit zlepšuje, a to jak po stránce zoologické, tak po stránce botanické. Správa CHKO Bílé Karpaty v tomto odvedla velký kus

poctivě a nelehké práce, ve které hodlá nadále pokračovat.

Nemalou zásluhu na změně stavu má však také řada našich externích spolupracovníků – biologů z nejrůznějších odvětví i mnoho vstřícných, osvědčených a pokrokových zemědělců, kteří vnímají zemědělství v Bílých Karpatech nejen jako nástroj obživy a údržby krajiny, ale také jako nástroj udržení jedinečné přírodní rozmanitosti. Všem těmto lidem proto patří náš velký dík.

**Ondřej Konvička
Lukáš Spitzer**

RNDr. Ondřej Konvička je zoolog Správy CHKO Bílé Karpaty. Mgr. Lukáš Spitzer je zaměstnanec Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Obkosené kýchavice černé v NP Bírová

Poděkování

Správa CHKO Bílé Karpaty děkuje touto formou za dlouholetou vzornou spolupráci všem zhotovitelům, kteří realizují požadovaná opatření v zájmu péče o krajinu.

Vzhledem k jejich množství není možné uvést všechna konkrétní jména. Za zvlášť obětavý a příkladný přístup k plnění mnohdy náročných požadavků Správy si zveřejnění zaslouží tyto subjekty:

- **Jan Mikuška**
(PP Kaňoury, PP Šumlatová),

- **obec Nedašova Lhota**
(cenné pozemky v katastru obce),
- **obec Nedašov**
(ochranné pásmo PR Jalovcová stráž + další cenné pozemky v katastru obce),
- **František Miklas**
(PP Pod Cigánem),
- **Stanislav Cigánek**
(PR Ploštiny),
- **MS Nedašov**
(ochranné pásmo PP Kaňoury + cenné lokality v I. zóně v k. ú. Nedašov),
- **Ekofarma Balada, s. r. o.**
(NPR Porážky, NPR Jazevčí + další cenné lokality v k. ú. Nová Lhota,

- Suchov a Suchovské Mlýny),
- **Jiří Tomeš**
(PR Machová, NPR Jazevčí, NPR Čertoryje + další cenná území v I. a II. zónách),
- **Hornácká farma, s. r. o.**
(NPR Čertoryje),
- **Jan Pavluš**
(PP Hrnčárky, PP Nová hora, PP Mechnáčky + pozemky v I. zóně v k. ú. Strání a Suchá Loz),
- **Zelený vrch, s. r. o.**
(PP Nové louky, PP Záhumenice),
- **Martin Pavlinec**
(PR Machová),
- **ZO ČSOP 63/05 Jalovec**
(PR Drahý),
- **Základní článek hnutí Brontosaurus Mařatice** (PR Hutě),
- **OS Jasenka Korytná**
(cenné lokality v k. ú. Korytná).

Milena Kovaříková

O hloupé mouše

Neopatrná moucha se chytila do velké pavoučí sítě. Zmítala sebou, až třásla celou pavučinou. Uprostřed seděl tlustý pavouk a kupodivu na chvění sítě nereagoval. Byl totiž dobře najezený, a tak váhal, zda se spustit k mouše, zabalit ji do vláken a znehybnit, nebo ji nechat osudu, ať se klidně osvobodí.

Zmítající se moucha po chvíli uvolnila z lepkavé sítě jedno své křídélko. Když se otočila, uviděla nad sebou pavouka a hned spustila vysokým bzučivým hláskem:

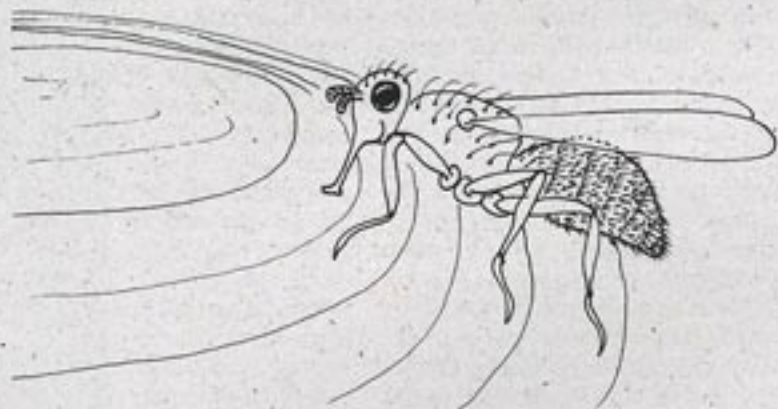
„Mistře pavouku, buďte tak laskavý a propusťte mne ze své sítě. Jsem malá a hubená, určitě vám nebudu chutnat. Zbytečná námaha by to byla. Vždyť se na mne podívejte, jsem celá šedivá a suchá. A nejen to! Jako jídlo bych vám moc neposloužila, ale živá vám budu určitě k užítku. Do konce života budu totiž létat kolem vaší překrásné sítě. Budu vás chválit a blahořečit. Každému vás vychválím jako skvělého rytíře a ochránce slabých. A nejen to. Budu vám zpívat rozverně písně, když budete mít veselou náladu, či ukolébavky, budete-li chtít spát. A pokud uznáte za vhodné, tak vám ...“

Pavouk už nečekal na další slib a bleskově se spustil k mouše. Než bys do tří napočítal, zamotal ji do pevného balíčku z pavučin, jedenkrát kousnul a kolem pavučiny nastal klid.

„Hlupačka jedna,“ brblal si pavouk pod vousy, když se vracel do středu své sítě. „Nejenže protivně bzučela, ale ještě hlupáka ze mne chtěla udělat. Že prý rytíř a ochránce! Pche.“

Poučení:

Padneš-li do zrádné pasti
méně mluv a více mysl
ve tvých slovech bomba tiká
když děláš z lovce romantika

O hladové mouše

V hromádce zahradního kompostu se jednoho krásného rána vytihla moucha. Taková trochu zvláštní, zlatavě hnědá a štíhlá moucha. Jen se vyhrabala ven a osušila na sluníčku, pocítila ohromný hlad. Jenže vůbec netušila, čím by se měla živit.

„Copak si počnu, já ubohá? Kdo mi poradí, které jídlo je pro mne to nejlepší?“ zvolala zoufale.

„Poleť se mnou,“ odpověděla jí vos, která právě letěla kolem. „Přezrálé hrušky – ty jsou nejlepší.“

Muška se vydala za vosou do trávy pod hrušeň, ale popadané hrušky jí připadaly fádni, nechutné a zbytečně lepkavé. Vzlétla na plot a rozhlížela se. Zaujaly ji květy velké bílé lilie, která kvetla nedaleko. Přistála na prvním z nich a hlava se jí zatočila. To byl tak odporný zápach, až málem omdlela. Rychle pryč!

Moucha chvíli bezradně poletovala zahradou, když uslyšela volání malé včelky: „Haló, sestřičky, polette na pastvinu za vsí, krásně tam kvetou kopečky mateřídoušky. To bude bašta!“

„Že by konečně?“ řekla si moucha a přidala se ke skupině odlétajících včel. Již z dálky viděla nízké okrouhlé kopečky plné drobných modrofialových květů i spoustu včel a kutilek, které se na nich spokojeně živily.

Přistála na jeden z kopečků a ... další zklamání. Nebylo tam nic pro ni. Vlastně se divila, že se tímhle může někdo živit. Brrr! Celá nešťastná se moucha opět zvedla a letěla nad pastvinou proti vánku, jenž mírně vál.

Vtom ucítila vůni přímo rajsou. Vůni tak náramnou, že okamžitě věděla, že to je ono. To je ta vůnička voňavá, po níž toužila. Tak přece voní to nejlepší papáníčko na světě.

Letěla po vůni a brzy objevila v trávníku pastviny další okrouhlé kopečky. Byly velmi úhledné, krásně hnědozelené a velmi jemně voněly. Usedla na okraj jednoho z nich a sosačkem zlehka ochutnala. To vám byla chuť. Neuvěřitelná harmonie a lahoda. Konečně našla to pravé.

Poučení:

Ne každému květy voní
zralý plod co šťávu roní
pro mouchy toť jasná věc
nejlepší je krávnec

Pavel Bezděčka

Minule byl tento slovníček věnován zahradám, dnes se podíváme na vnitřní vybavení našich domů. Jak jsme procházeli místnostmi a zaznamenávali nábytek či jiné běžné vybavení, zjistili jsme, že si Češi a Slováci doma většinou bez problémů rozumí. Pro stejné předměty mají totiž často shodné; nebo téměř shodné názvy.

V obou jazycích se používají například výrazy zásuvka (šuplík), gauč, pohovka, válenda; sedák, matrace (i madrace), rošt,

šatník, kredenc, komoda, pec, prádelník, vitrína, botník, almara, regál, krb, lavor či lavór, pračka, podnožka, koberec, obraz, váza, stojan, paraván nebo květináč.

Kde se pojmy liší, jsou to většinou drobné rozdíly. Nejčastěji jde o nahrazení specificky české hlásky „ř“ písmenem bez háčku, tedy „r“, např. sekretář (sekretár), křeslo (kreslo), peřina (perina) či přiborník (priborník); případy kde „a“ nahrazuje české „e“, třeba lavice (lavica), zasedačka (zasa-

Nábytek

dačka), truhlice (truhlica), police (polica) nebo petlice (petlica), nebo jde o dvojhlásku „ou“ versus „ú“ jako je vidět ve slovech trouba (trúba) nebo proutěný (prútený).

Další jednopísmenné rozdíly představují i stůl (stól), stoleček (stolček), postel (pósteľ), sporák (šporák), věšák (vešiak), kolovrátek (kolovrátok), umyvadlo (umývadlo), zrcadlo (zrkadlo), svítidlo (svietidlo) nebo háček (háčik).

V seznamu ostatních slov najdete jen málo takových, která byste v druhém jazyce nepoznali.

Jan W. Jongepier
Katarína Devánová, Adamovské
Kochanovce

jídlelna	jedáleň
jídelní stůl	jedáleňský stól
kamna	kachle
kávoový stolek	kávová stól
klekátko	kľakosed
knihovna	knižnica
kolébka	kolíska
konferenční stolek	konferenčný stól

koutní skříň	rohová skriňa
ložnice	spáľňa
noční stolek	nočný stolík
opěrátko	operadlo
polštář	poduška
postýlka	postielka
předsíňová stěna	predsieňová stena
psací stůl	písací stól

Bořetice + Ústie nad priehradou = krajšie Biele/Bílé Karpaty

Sú veci, o ktorých sa píše ťažko, a sú veci, o ktorých sa píše ľahko. Akcia, ktorá sa uskutočnila v máji v Bořeticiach na Morave, patří určite do prvej skupiny.

Dalo by sa napísať napríklad iba toto: Dňa 6. mája 2008 sa v Bořeticiach uskutočnilo 8. zasadnutie Slovensko-českej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu. Slovenskú delegáciu viedol Vladimír Čečot (predseda slovenskej časti komisie) a českú Jiří Vačkář (predseda českej časti komisie). Hlavnými témami boli cezhraničná spolupráca v ochrane prírody a životného prostredia a pripravenosť na spoluprácu v Operačnom programe cezhraničnej spolupráce SR - ČR v rokoch 2007-2013. Ďalšie zasadnutie medzivládnej komisie sa uskutoční na Slovensku v treťom štvrtroku 2008.

Zasadnutie komisie je však významná, aj keď trochu utajená udalosť – ved sa ich konalo zatiaľ iba osem. Napriek všetkej významnosti nevenoval by som sa jej, keby hlavnou témou nebola práve spolupráca v ochrane prírody. Tým, že som bol poverený spracovaním slovenskej časti

prezentácie, bol som nútený pozrieť sa na spoluprácu organizačných zložiek organizácií štátnej ochrany prírody na oboch stranách hranice trochu bližšie. A to, čo som dovtedy iba tušil a okrajovo vnímal, sa vo svetle faktov ukázalo ako „krutá“ realita: Spolupráca má ďaleko od ideálu, aj keď cezhraničná komisia ju vo svojom Protokole hodnotí pozitívne. V podkladoch zo Správ CHKO Záhorie, Biele Karpaty a Kysuce sa len veľmi ťažko hľadali aktuálne pozitívne príklady priamej spolupráce s pracoviskami Agentúry ochrany prírody a krajiny. Napodiv častejšia je spolupráca s vysokými školami, výskumnými pracoviskami či environmentálnymi mimovládnyimi organizáciami, aj keď ani tu sa nejdeme iniciatívou pretrhnúť. Obzvlášť vo svetle rozbiehajúceho sa Operačného programu cezhraničnej spolupráce SR - ČR či úloh vyplývajúcich z NATURA 2000 je to alarmujúce zistenie.

Preto ma obzvlášť potešila iniciatíva Regionálneho centra ochrany prírody v Námestove, ktoré nám poslalo na pripomienkovanie návrh Dohody o spolupráci medzi Agentúrou ochrany prírody a krajiny ČR a Štátnou ochranou prírody SR. Táto

Bielokarpatská pýcha
– výskumné projekty

Dohoda by sa mala podpísať koncom augusta v novom Informačnom centre CHKO Horná Orava v Ústí nad priehradou pri Oravskej priehrade.

Takto sa zdanlivo nesúvisiace vinohradnícke Bořetice a rybárska Oravská priehrada môžu spojiť pre pestrejšie, chránenejšie a zachovalejšie Biele Karpaty. Dohoda sama osebe nič nezmení. Zmenu musia chcieť v prvom rade ľudia pracujúci profesionálne v tejto oblasti na oboch stranách hranice. Dohoda môže byť ale pádnym argumentom pri presadzovaní spoločných či cezhraničných projektov do plánov práce v časoch, keď na všetko je málo času. My na Správe CHKO Biele Karpaty si ho určite radi nájdeme.

Drahomír Stano

PRO CHYTRÉ DĚTI

U vody žije celá řada živočichů. Jejich život je spjat s vodními toky a jejich nejbližším okolím, které jim poskytuje potravu a úkryt. Mezi ty nejznámější patří zvířata na obrázcích. Víš, o která se jedná? Latinsky se jmenují *Lutra lutra*, *Castor fiber* a *Ondatra zibethicus*.

Přiřaď každému z nich správné odpovědi následujících otázek:

A

B

1. Víte, kdo je jak dlouhý?

- a) 35 cm tělo, 20 cm ocas,
- b) 85 cm tělo, 35 cm ocas,
- c) 70 cm tělo, 45 cm ocas.

2. Víte, kolik váží?

- a) 15-30 kg,
- b) 6-15 kg,
- c) 1,25 kg.

3. Čím se živi?

- a) ryby, drobní obratlovci, raci, hmyz,
- b) pobřežní vegetace, mliži,
- c) byliny, větvičky, lýko, kůra stromů.

4. Jaký má tvar ocasu?

- a) shora zploštělý,
- b) z boku zploštělý, pokrytý šupinkami,
- c) masivní, svalnatý, zužuje se do špičky.

5. Ve kterou dobu jsou nejaktivnější?

- a) je aktivní i v zimě,
- b) v noci, v klidných místech i ve dne,
- c) v noci a za soumraku.

6. Jsou chráněni?

- a) ano, ale v posledních letech dochází k velkému nárůstu počtů,
- b) ne, dokonce k nám byl tento druh zavlečen,
- c) ano, je to stále velmi vzácný druh.

C

Šprávné odpovědi z minulého čísla:

Jména skutečná: netopýr večerní; netopýr pestrý; netopýr vodní; vrápenec malý; netopýr velkouchý

Jména smyšlená: netopýr pískavý; netopýr divoký; vrápenec černý; netopýr jeskynní

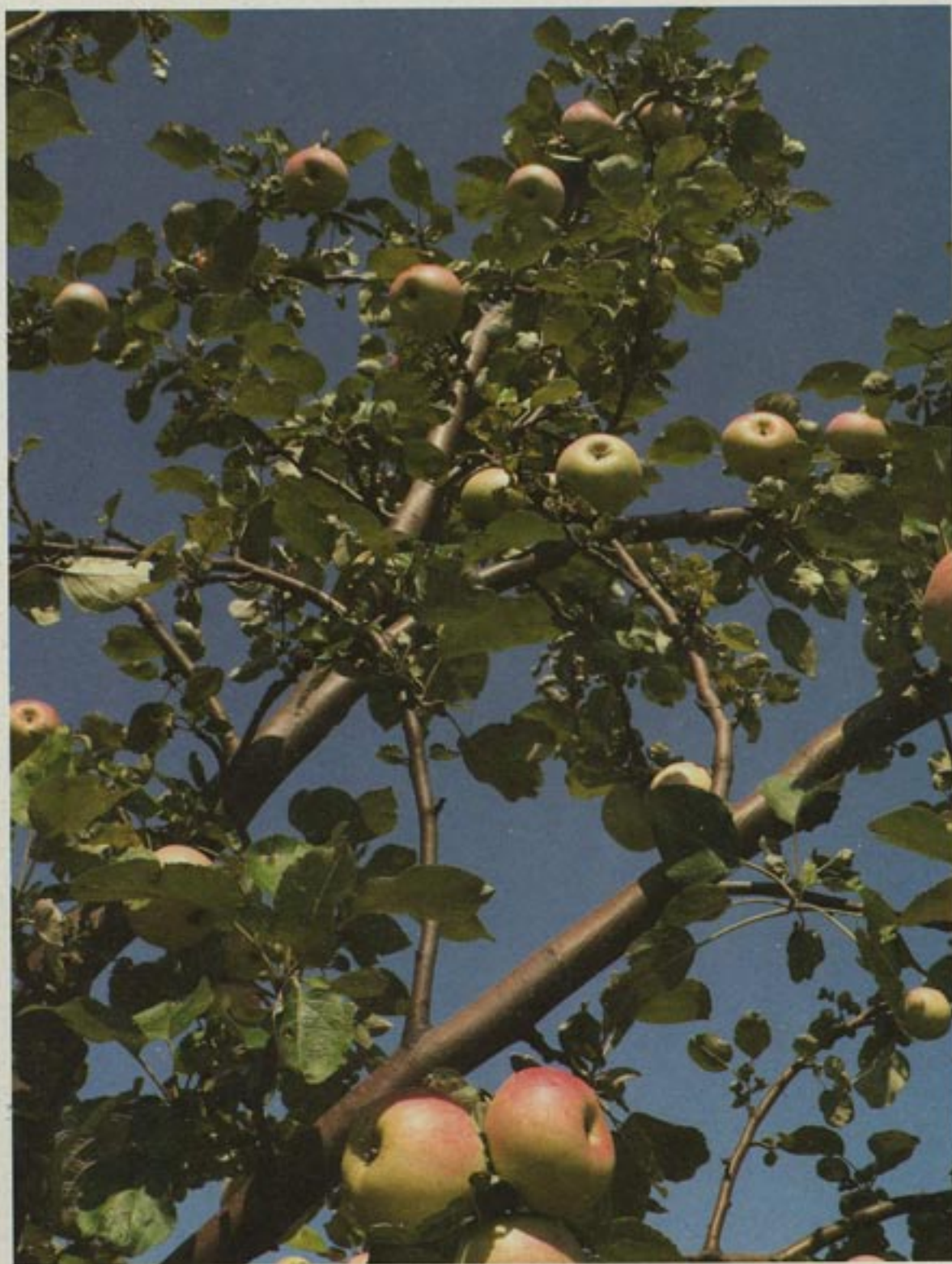
Kvíz: 1.c, 2.b, 3.b, 4.c, 5.c

Jídelníček: a2, b3, c4, d1

RWE Transgas Net. Blíž přírodě.

Zajišťujeme bezpečnou přepravu zemního plynu ▪ Ochrana životního prostředí pro nás představuje neodmyslitelnou součást aktivit ▪ V letošním roce přispějeme ke zpřístupnění až deseti přírodních lokalit veřejnosti ▪ Pomáháme rozšířit povědomí o životním prostředí a přiblížit přírodu dětem a mládeži ▪ Jsme generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody a Národního parku Podyjí.

RWE Transgas Net – Váš spolehlivý dopravce zemního plynu

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Projekt byl podpořen v grantovém řízení MŽP.
Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Výplatné hrazeno v hotovosti
Distribuce v ČR povolena Ministerstvem kultury
pod registračním číslem MK ČR E12382.

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou

Cena 25 Kč, 25 Sk

9 771211 363000